

Den Haag

groep 5-6

De Klieners

lessen over afval

Handleiding

INHOUD

INHOUD	1
INLEIDING	3
IN HET KORT	4
OPENING MET BAKFIETS	6
BASISLESSEN	
AFVAL EN ZWERFAFVAL	8
afbeelding Rubbi	
afbeelding Weestie	
DE KLIENERS OP PLANEET DUMP	12
praatplaten	
het verhaal kort	
het verhaal lang	
OPRUIMACTIE	26
UITBREIDING	
KENNISQUIZ	28
vragen en antwoordblad	
RUIIM HET OP MAAK HET SCHOON	33
het afvallied	
AFFICHES MAKEN	35
hoe schoon is de straat?	
mijn eigen leefomgeving	
Make-over rommellek	
weg met poep!	
houd je troep bij je	
de rommel- en rotzoorrap	
wat vindt de buurt ervan?	
wat maak jij ervan?	
REN-JE-ROT SPEL	65
AFVALROBOT MAKEN	67
AFSLUITING VAN EEN AFVALPROJECT	68
BIJLAGEN	
HANDLEIDING AFVAL-REN-JE-ROTSPEL	71
WERKEN MET EEN VERHAAL	81
DOELSTELLINGEN	83
INFORMATIE	84
VERANTWOORDING	84
VERKLARING TEKENS	

INLEIDING

Met deze leskist worden leerlingen aan de hand van een origineel verhaal betrokken bij het afval in hun eigen leefomgeving. Ze leren wat (zwerf)afval is, hoe je afval kunt voorkomen, hoe je afval kunt scheiden en wat er gebeurt met afval in Den Haag. Ze gaan actief aan de slag, zodat zij zich medeverantwoordelijk voelen voor hun eigen omgeving en proberen deze schoon te houden. Ook zijn ze bereid om afval te scheiden en geen afval op straat te gooien. Het project *De Klieners* is bestemd voor alle groepen van het primair onderwijs. www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners

Wie zijn de Klieners? De Klieners zijn robotjes die, samen met andere robotjes en mensen, leven op de planeet Klien. Op deze planeet leven de mensen heel anders dan op de aarde. Op de planeet Klien is het superschoon en opgeruimd. Dat komt doordat de Klieners alles opruimen. In dit project komen er twee Klieners naar de aarde op een speciale afvalfiets. Dit zijn Rubbi en Weestie. Rubbi is een robotje dat alles opruimt wat de mensen op de planeet Klien weggooien. Weestie is een robotje dat het zonde vindt om alles op één afvalhoop te gooien. Misschien kan het nog ergens voor worden gebruikt? Hij sorteert dus al het afval.

U kunt *De Klieners* schoolbreed inzetten als project, maar het materiaal is ook in één of meer groepen te gebruiken. Bij het lesmateriaal is per activiteit een tijdsindicatie aangegeven. Zo kunt u zelf kiezen hoeveel tijd u in uw klas of school wilt besteden aan het project *De Klieners*. In het lesmateriaal is een verdeling gemaakt tussen basislessen en verwerkingslessen.

DE KLIENERS ALS PROJECT

De Klieners leent zich goed voor een project. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de speciale afvalbakfiets voor op het schoolplein. Deze bakfiets is omgebouwd tot de flitsende afvalfiets van de Klieners Rubbi en Weestie. In de fiets bevinden zich bezems, vuilniszakken, vuilgrijpers. Uiteraard zijn Rubbi en Weestie zichtbaar op de fiets. Tevens zijn er op de vier hoeken van de bakfiets kokers bevestigd. In deze kokers kan afval worden gedaan. Welke soort afval in welke koker hoort is aan de buitenkant van de koker duidelijk zichtbaar. De leerlingen kunnen hun (meegebrachte) afval in deze kokers deponeren. Wanneer ze dit doen, horen ze een geluid. Dit werkt als trigger voor de kinderen om meer afval in de kokers te gooien. Wanneer de leerlingen al hun afval in de kokers gedeponeerd hebben, gaan ze naar hun klas waar het thema verder wordt uitgewerkt.

Naast de afvalbakfiets is er ook een set speciale vuilnisbakken voor in de klas te leen.

IN HET KORT

De leskist Klieners voor groep 5-6 bevat verschillende lessen. Geschikt voor een snelle basis les over afval, maar ook mogelijkheden voor uitbreiding. U maakt zelf een keuze

Voorbeeld 1: klassengesprek (20 min.) + zwerfvuil rapen (30 min)

Voorbeeld 2: klassengesprek (20 min) + affiches maken (120 min)

Voorbeeld 3: opening met bakfiets (20 min), verhaal (40 min), afvalrobot maken (120 min.), lied (30 min)

OPENING EN BASISLESSEN

ACTIVITEIT	INHOUD	ORGANISATIE	VOORBEREIDING	BENODIGDHEDEN	TIJD	DIGITAAL
 opening	Leerlingen worden enthousiast gemaakt om actief deel te nemen aan activiteiten rondom afval.	 hele groep project of evenement Afvalbakfiets op schoolplein	± 30 min klaarzetten opzetten afvalbakfiets doorlezen bekijken voorkennis wat mag in welke bak	 te leen Afvalbakfiets zelf voor zorgen verschillende soorten afval	20 min	www.milieueducatie.nl/site/deklijners www.denhaag.nl/afval
 klassengesprek afval en zwerfvuil	Wat is zwerfafval en waar komt het vandaan? Wat kun je zelf doen om (zwerf)afval te voorkomen?	 hele groep interactie	± 15 min klaarzetten filmpje op digitale schoolbord klaarzetten	 leskist -afbeelding Rubbi en Weestie - informatie bladen zelf voor zorgen digitaal schoolbord	20 min	https://schooltv.nl/video/he-t-klokhuis-huishoudelijk-afval/
 verhaal	Verhaal over zwerfafval en een schone leefomgeving rondom de figuren Rubbi en Weestie van De Klieners.	 hele groep voorlezen, interactie	± 10 doorlezen bekijken verhaal doorlezen kiezen voor lange of korte versie	 leskist praatplaten infoblad hergebruik verhaal De Klieners op planeet Dump kringloop papier, glas, composteerbaar plastic	40 min	
 zwerfvuil rapen	Zwerfafval in de schoolomgeving opruimen	 in groepjes schoolomgeving	± 10 min doorlezen bekijken bekijken waar opgeruimd kan worden extra begeleiding eventueel extra begeleiding regelen	 te leen zwerfvuilset (bij afvalbakfiets aanwezig) zelf voor zorgen vuilknijpers, handschoenen, bezems, vuilniszakken stoffer en blik	30 min	

VERWERKING EN UITBREIDING (KEUZE)

ACTIVITEIT	INHOUD	ORGANISATIE	VOORBEREIDING	BENODIGDHEDEN	TIJD	DIGITAAL
 kennisquiz	Quizvragen over afval scheiden en afvalverwerking in Den Haag. Voorkennis testen; hoe ga jij om met afval?	 individueel	± 15 min klaarzetten digitale quiz klaarzetten doorlezen bekijken de quiz zelf doen	 leskist kennisquiz zelf voor zorgen digitaal schoolbord, computers	20 min	
 lied	Aanleren lied "ruim het op, maak het schoon."	 hele groep	± 10 min klaarzetten klaarzetten lied en/of videoclip	 zelf voor zorgen digitaal schoolbord	30 min	www.milieueducatedenhaag.nl/site/klievers
 affiches maken	Op verschillende manieren problemen rondom afval in beeld brengen en dit presenteren.	 in groepjes onderzoeken en ontwerpend leren	± 15 min klaarzetten materialen voor de verschillende opdrachten per groepje klaarleggen	 leskist werk- en instructiebladen zelf voor zorgen fotocamera computers met internet tijdschriften papier, lijm, stiften, e.d.	2 uur	www.denhaag.nl/afval www.milieueducatedenhaag.nl/site/klievers
 ren-je-rot spel	Een verwerkingsspel met vragen en opdrachten over afval.	 in groepjes speel- of gymzaal	± 15 min klaarzetten materialen klaarzetten doorlezen bekijken vragen en opdrachten bekijken	 Leskist Ren-je-rot spel zelf voor zorgen 2 boeken (internet)	75 min	www.denhaag.nl/afval
 afvalrobot maken	Handvaardigheid; ontwerp tekenen, model maken.	 individueel in groepjes	± 10 min klaarzetten materialen klaarzetten	 zelf voor zorgen knutselmateriaal	2 uur	
 presentatie	Zingen van het lied. Presenteren van producten (aan ouders).	 individueel in groepjes hele groep	± 30 min doorlezen bekijken Uitnodigen ouders klaarzetten werkjes leerlingen	 zelf voor zorgen afspeel apparaat voor lied werkjes leerlingen		www.milieueducatedenhaag.nl/site/klievers

OPENING MET BAKFIETS

 opening	 basisbegrippen afval scheiden afval = grondstof	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De Leerlingen zijn enthousiast om actief deel te nemen aan het afvalproject. • De leerlingen weten dat er verschillende soorten afval zijn.
 uitvoeringstijd 20 min	 organisatie hele groep afvalbakfiets op schoolplein	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/deklieners www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten opzetten afvalbakfiets doorlezen bekijken voorkennis wat mag in welke bak	 benodigheden leskist	 te leen bij Milieueducatie afvalbakfiets zelf voor zorgen verschillende afvalsoorten (eventueel door de kinderen laten meebrengen) geen glas

INLEIDING (5 MINUTEN)

In overleg met Milieueducatie kan de afvalbakfiets op school bezorgd worden. Bij de start staat de afvalbakfiets op het schoolplein. Dit is de fiets van de Klieners Rubbi en Weestie. Aan de voorkant van de fiets staat een afbeelding van Rubbi en Weestie. Uit de speakers van de fiets galmt het speciaal voor het project geschreven afvallied. De zwaailichten zorgen ervoor dat de afvalfiets goed opvalt. Aan de vier hoeken van de bakfiets zijn kokers bevestigd. Aan de koker kun je zien welk afval in welke koker hoort. Verzamel de leerlingen rondom de bakfiets en laat ze rustig alles bekijken en luisteren.

- Waarom zou de fiets hier staan?
- Over welk onderwerp gaat het?

Wanneer u niet de afvalbakfiets op school laat komen kunt u kiezen voor eenvoudige eigen afvalbakken (papier- pmd/plastic-gft-rest)

KERN (10 MINUTEN)

- Wat is er allemaal aan de fiets te zien?
- Hoor je waar het lied over gaat?
- Kijk eens goed naar de kokers. Waar zouden die voor zijn?
- Welk soort afval is er meegenomen?
- Kunnen we dat in soorten verdelen? Waar gooi je dat thuis weg?
- Kun je het afval ook over de 4 kokers verdelen?

Wanneer het afval in de koker wordt gedeponneerd, hoor je een geluid. De leerlingen kunnen om de beurt het meegebrachte afval in de juiste koker doen.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Dit is waar de komende lessen over gaan werken. Afval is grondstof en kan opnieuw gebruikt worden wanneer het goed wordt gescheiden. Zwerfafval vervuult niet alleen de omgeving maar gaat ook verloren als grondstof.

AFVAL EN ZWERFVUIL

 basis	 basisbegrippen huishoudelijk afval zwerfvuil afvalstoffen	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat afval is. • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen hebben een mening over zwerfvuil. • De leerlingen hebben een mening over het scheiden van afval.
 uitvoeringstijd 20 min	 organisatie hele groep klassengesprek interactie	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-huishoudelijk-afval/ www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min klaarzetten filmpje Klokhuis	 benodigheden leskist afbeeldingen Rubbi en Weestie	 zelf voor zorgen

INLEIDING (5 MINUTEN)

(wanneer er gebruik gemaakt wordt van verhaallijn Rubbi en Weestie)

Vertel de leerlingen dat de fiets van Rubbi en Weestie is. Rubbi en Weestie zijn robotjes die, samen met andere robotjes en mensen, leven op de planeet Klien. Op deze planeet leven de mensen heel anders dan op de aarde. Op de planeet Klien is het superschoon en opgeruimd, want Rubbi en Weestie ruimen de rommel op.

Vertel de leerlingen dat Rubbi en Weestie uiteraard fantasiefiguren zijn en dat de planeet Klien niet bestaat. Rubbi en Weestie zijn verzonnen om het project duidelijker en leuker te maken om mee te werken.

Verklaar de namen van De Klieners.

Klieners komt van to clean (Engels voor schoonmaken)

Rubbi komt van rubbish (afval)

Weestie komt van to waste (verspillen/opmaken)

KERN (15 MINUTEN)

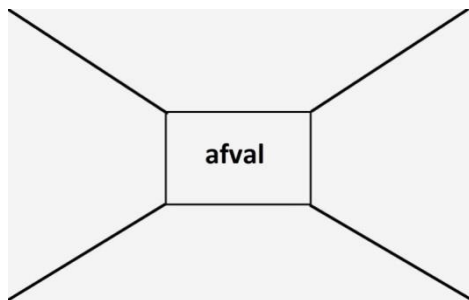
Maak samen een woordweb AFVAL op het bord

Waar kom je zwerfvuil tegen

- Wat vinden jullie van zwerfvuil?
- Wie maken zich (volgens de leerlingen) schuldig aan zwerfvuil?
- Zorgen de leerlingen zelf ook wel eens voor zwerfafval?
- Waarom wordt huishoudelijk afval gescheiden ingezameld?
- Hoe vinden de leerlingen het om zelf afval te scheiden?

Of gebruik bijvoorbeeld de placemat werkvorm van coöperatief leren. (zie: www.wij-leren.nl)

De leerkracht geeft een opdracht en elke leerling schrijft in zijn eigen vak zijn ideeën en antwoorden op. Daarna gaan de leerlingen overleggen en formuleren ze een gemeenschappelijk antwoord. Dat schrijven ze op in de gemeenschappelijke rechthoek. Daarop volgt de klassikale uitwisseling.

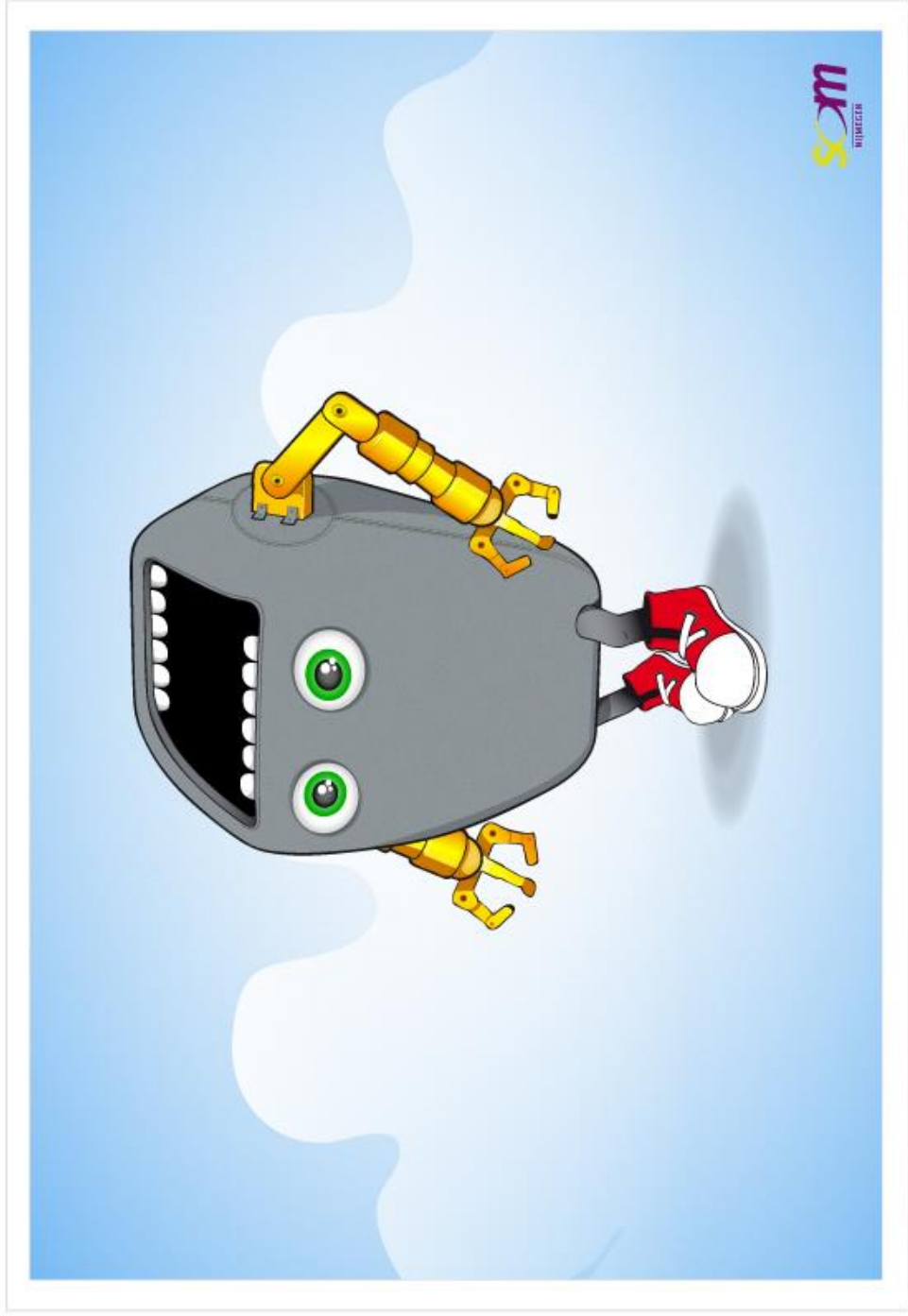
AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Bekijk het filmpje “huishoudelijk afval” van het Klokhuis:

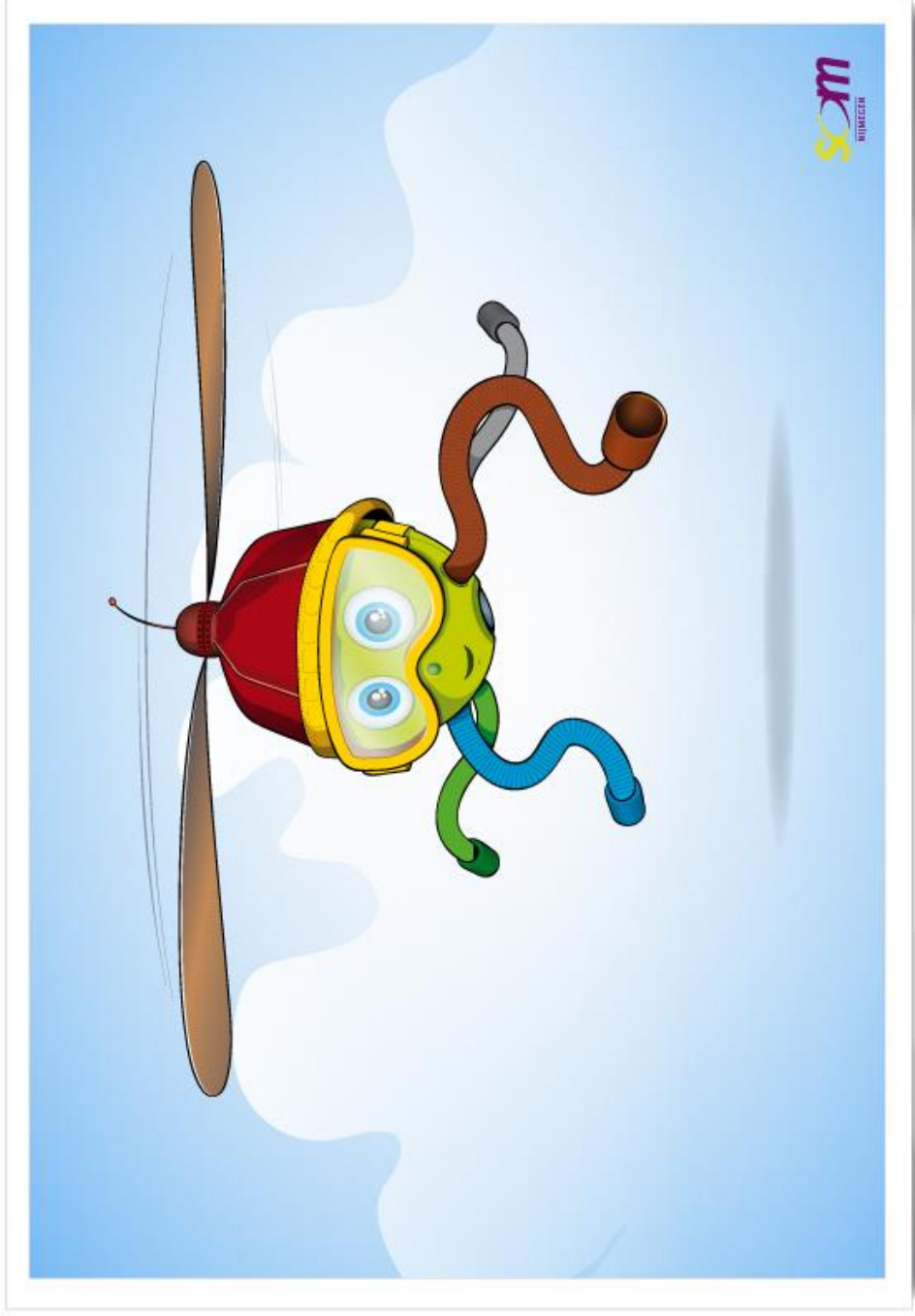
<https://schooltv.nl/video/het-klokhuis-huishoudelijk-afval/> (15 min.)

Dit gaat over het inzamelen, scheiden en verwerken van afval in Den Haag

Rubbi

Weestie

DE KLIENERS OP PLANEET DUMP

 basis	 basisbegrippen afvalberg afvalstoffen zwerfvuil recycling, hergebruik	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen zijn zich ervan bewust dat opruimen van de leefomgeving prettig is, omdat ze zo op een schone plek kunnen spelen. • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen zijn bereid geen afval op straat te gooien. • De leerlingen zijn zich bewust dat iedereen een eigen mening heeft. • De leerlingen weten dat afval hergebruikt kan worden. • De leerlingen weten dat het afvalprobleem niet alleen een lokaal probleem is, maar een wereldwijd probleem is.
 uitvoeringstijd 40 min	 organisatie hele groep voorlezen	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min doorlezen bekijken verhaal doorlezen kiezen voor lange of korte versie	 benodigheden leskist verhaal De Klieners op planeet Dump 2 praatplaten kringloop papier, glas, composteerbaar plastic	 zelf voor zorgen

INLEIDING (5 MINUTEN)

De leerlingen worden in deze les met behulp van een origineel verhaal aan het denken gezet. Er wordt een voorbeeld gegeven van hoe de wereld er (overdreven gezien) uit zou kunnen zien als we niet alert zijn op het afval inzamelen en scheiden. Daarnaast wordt er aandacht besteed aan wat zwerfafval is. Er zijn twee praatplaten gemaakt bij dit verhaal: een plaat om te tonen aan het begin en tijdens het lezen van het verhaal en één als u het verhaal (bijna) helemaal gelezen heeft. Het verhaal is in een lange en korte versie beschikbaar. Afhankelijk van de beschikbare tijd, kiest u voor de lange of korte versie.

KERN (15-25 MINUTEN)

Voorlezen van het verhaal.

AFSLUITING / EVALUATIE (15 MINUTEN)

Besprek na afloop van het verhaal onderstaande vragen met de leerlingen:

- Waarom vonden de mensen in de MOOI-groep het belangrijk om afval in te zamelen? (de omgeving werd er schoner en mooier, leefbaarder door)
- Wat deden de mensen van de MOOI-groep met het gescheiden ingezamelde afval?
- Bij welke groep mensen zouden de leerlingen willen horen? Bij de mensen die in hun huis blijven zitten of bij de mensen in de MOOI-groep?
- Kunnen ze uitleggen waarom ze deze keuze zouden maken?
- Als er zich meer mensen bij de MOOI-groep zouden aansluiten, zouden ze dan wel actief mee gaan doen?

In het klassengesprek dat hierop volgt, gaan leerlingen zich meer beseffen waarom afval moet worden ingezameld.

Uitgangspunt van deze les is dat leerlingen beseffen dat ze zelf keuzes hebben en dat deze keuzes invloed hebben op hun leefomgeving.

Maak een tekening bij het verhaal of organiseer een opruimactie

DE KLIENERS OP PLANEET DUMP

DE KLIENERS OP PLANEET DUMP - KORT

Ergens hier ver vandaan ligt de planeet Klien. Op die planeet wonen de Klieners. Dat zijn kleine robotjes die afval opruimen. Er zijn heel veel soorten Klieners. Dit verhaal gaat over twee van deze Klieners Rubbi en Weestie.

Rubbi lijkt een beetje op een prullenbak. Hij heeft kleine voetjes waarmee hij heel snel kan lopen en twee armen die kunnen uitschuiven. Daarmee pakt hij al het afval dat hij op straat ziet liggen op. Dat stopt hij in zijn mond en eet hij het op.

Weestie lijkt helemaal niet op Rubbi. Weestie kan vliegen, want hij heeft een propeller op zijn hoofd. En heeft hij allemaal zuigarmen. Daarmee zuigt hij al het afval op. Met elke zuigarm zuigt hij een ander soort afval. Met één arm alleen maar plastic en met zijn andere zuigarm alleen maar papier. Rubbi en Weestie zijn dikke vrienden en wonen naast elkaar.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school. Ze zijn een beetje laat en fietsen heel hard. 'Kom op joh, we gaan nog harder!' zegt Weestie. Rubbi fietst zo hard hij kan. Plotseling springt er een konijntje op de weg. 'Pas op!', roept Weestie. Rubbi stuurt de andere kant op. Maar ... wat gebeurt er? De fiets vliegt uit de bocht! 'Hééélp!' roept Rubbi.

Rubbi en Weestie doen hun ogen open. Wat is er gebeurd? Ze zijn met hun fiets de planeet afgevlogen. Maar waar zijn ze nou terecht gekomen? Ze kijken om zich heen en zien een groot, oud en roestig bord. De verf is er afgebladderd. 'Welkom op de planeet Dump', staat erop.

Niet alleen het bord ziet er vies en oud uit. Nu Rubbi en Weestie eens goed om zich heen kijken, zien ze dat alles er vies en oud uitziet: de straat, de stoep en de voortuinen.

Overall ligt rommel. Chipszakken, stukken papier, fietsbanden, stukken ijzerdraad en etensresten. Alles ligt door elkaar en over elkaar heen. Het is een grote puinhoop, de stapels met rommel zijn wel 50 centimeter hoog! En het stinkt er ook ontzettend! Bah wat komt er een vieze lucht af van al dat afval. En wat nog vreemder is... Ze zien helemaal geen leven om zich heen. Het lijkt wel uitgestorven.

‘Waarom is het hier zo’n rommel en waarom zien we niemand?’ vraagt Rubbi aan Weestie. ‘Zouden de mensen zich verstoppen voor iets of zijn ze allemaal vertrokken?’ Weestie weet het ook niet. ‘Kom we gaan kijken of er misschien nog iemand in die huizen woont.’ Ze kloppen bij een paar huizen aan. Maar niemand doet de deur open. Het afval is zo hoog opgestapeld dat de deuren niet open kunnen..

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Waarom zouden de mensen allemaal binnen zitten? Wat zal daar de reden van zijn?

Dan zien Rubbi en Weestie ineens een keurig net huisje. In de tuin en op het pad voor het huis ligt geen afval. De ramen zijn blinkend schoon en schitteren in de zon. Ze bellen aan. een meneer doet de deur open. Hij heeft schone kleren aan, zijn haren zijn keurig gekamd en hij ruikt ook lekker. ‘Goedemiddag meneer, ik ben Weestie’, zegt Weestie, ‘en dit is Rubbi. Wij komen van de planeet Klien. Daar is alles altijd heel schoon en opgeruimd. Dat komt omdat we Klieners zijn. Rubbi ruimt het afval op en ik zuig met elke zuigarm een ander soort afval op. We zijn uit de bocht gevlogen en hier terecht gekomen. En hier zitten alle mensen in hun huizen en is het erg vies en stinkt het door al dat afval dat op straat ligt. Waarom is dat zo? Wat is er gebeurd?’

‘Ja jongens, dat is een lang verhaal. Ik zal jullie alles vertellen, kom maar binnen. Ik ben opa Jeroen’, en hij geeft Rubbi en Weestie een hand. Als ze binnen zijn begint opa Jeroen zijn verhaal: ‘Vroeger was de planeet Dump een hele mooie planeet. We hadden prachtige parken met groene bomen waar vogels hun nesten in bouwden. Er waren vijvers met vissen en kikkers en er vlogen vlinders en insecten bij de bloemen. Maar de mensen werden steeds slordiger. Ze gooiden hun spullen niet meer in de vuilnisbakken, maar gewoon op straat!’ Eerst snoeppapiertjes en later ook sigarettenpeuken, chipszakjes, verpakkingen van koekjes en nog veel meer.. Tot er zoveel troep lag, dat de vuilnismannen het niet meer wilden opruimen. Ze stopten met hun werk. De gemeente kon geen nieuwe vuilnismannen vinden. Maar de bewoners van de planeet Dump waren zo gewend dat ze hun rommel op straat konden zetten en dat het dan werd opgeruimd, dat het een steeds grotere rommel werd buiten. De vuilniszakken werden niet meer opgehaald en allerlei ongedierte maakte de zakken open. Het afval kwam overal op straat te liggen. En de mensen bleven steeds vaker binnen. Sommige kinderen zijn nog nooit buiten geweest! Ze krijgen les en maken hun huiswerk op de computer. Hun ouders bestellen de boodschappen via internet.’

Dan begint opa Jeroen te lachen. ‘Maar jullie hebben vast wel gezien dat mijn tuintje opgeruimd is en er zijn gelukkig nog meer mensen die dat doen. Samen hebben wij een groep opgericht: De MOOI-groep. Wij voeren actie om mensen te laten zien dat het prettig is als je je afval opruimt. Morgen is er weer een bijeenkomst. Gaan jullie mee?’

De volgende dag gaan Rubbi en Weestie met opa Jeroen naar het clubhuis van de MOOI-groep. Bij het clubhuis hangt een groot spandoek waarop staat: Maak Onze Omgeving Ideaal. Alle eerste letters van de woorden zijn vetgedrukt en als je die letters achter elkaar plakt, staat er MOOI. Zo is de groep dus aan zijn naam gekomen!

In het clubhuis zijn veel mensen, oude en jonge en allemaal zien ze er blij uit. Als ze in een kring zitten begint een mevrouw te vertellen. Welkom bij de MOOI-groep', zegt ze. 'We hebben vandaag drie gasten. Juffrouw Tanja is van de digitale basisschool om te kijken of ze informatie over de MOOI-groep op kan nemen in één van haar lessen. En Rubbi en Weestie zijn hier en willen weten hoe wij hier op de planeet Dump leven en willen leven.

De mevrouw vertelt dat de MOOI-groep wil dat de planeet Dump weer wordt zoals vroeger. De oudere mensen willen het graag omdat zij nog weten hoe het vroeger was en de jongere mensen hebben op internet gezien en gelezen hoe het er vroeger uitzag.

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Hoe zouden jullie het vinden als je zo zou moeten leven als de mensen op de planeet Dump? Wie zou dit (niet) prettig vinden en waarom?

Er wordt in het verhaal verteld dat mensen weer naar buiten willen. Wat kunnen mensen buiten doen, wat zij binnen niet kunnen? (denk hierbij aan het houden van een moestuin, sporten, van de natuur genieten)

De mevrouw vertelt verder: 'De mensen van de MOOI-groep ruimen de rommel in hun eigen tuintjes op en in de parken in de buurt van hun huis. Al het afval dat zij verzamelen, brengen ze naar een verzamelplaats. Daar proberen ze alle materialen opnieuw te gebruiken. Zo maken zij van oud papier weer nieuw papier. Oude plastic materialen worden samengeperst en daar maken ze paaltjes van die ze weer gebruiken in hun moestuintjes. GFT-afval laten ze composteren en dat wordt gebruikt om de aarde weer vruchtbaar te maken. 'En wat doen jullie voor de kinderen?' vraagt juf Tanja. De mevrouw vertelt: 'De MOOI-groep zet speeltoestellen neer waar de kinderen op kunnen klauteren en maakt sportvelden waar jongeren kunnen voetballen en basketballen. We leggen ook parkjes aan waar dieren kunnen leven en waar de kinderen de dieren in het echt kunnen bekijken in plaats van op internet. We verbouwen groenten in onze tuinen. Het is heel leuk om te zien hoe groenten groeien en nog veel leuker om daarna je zelf gekweekte groenten op te eten!'

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wat doe jij graag als je buiten bent? (sporten, spelen, kijken naar de bloemen, planten en dieren)

Wie heeft er ook wel eens groenten gezaaid of geoogst?

Was het leuk om dat te doen?

Wat is er zo leuk aan?

Rubbi en Weestie zijn onder de indruk van het verhaal. Ook juf Tanja is erg enthousiast. De volgende dag schrijft ze een enthousiaste e-mail over de MOOI-groep naar alle kinderen. Ze legt uit dat de kinderen helemaal niet binnen hoeven te zitten, maar dat er schone parkjes en voetbalvelden zijn op de planeet. Daar kunnen ze lekker buitenspelen. De mensen van de MOOI-groep hebben die plekken gemaakt. Juf Tanja schrijft er ook bij dat ze een voetbalwedstrijd organiseert op zo'n mooi en schoon sportveld. Ze schrijft: 'Wie doet er mee

aan de voetbalwedstrijd op het sportveld naast het clubhuis van de MOOI-groep?’ De winnaar krijgt een schone voortuin en een stukje land waarop je zelf groenten kunt verbouwen!’ De kinderen reageren enthousiast en wel 100 kinderen schrijven zich in voor de voetbalwedstrijd. Ze hebben zin om te rennen, hutten te bouwen en buiten te spelen.

Eén groepje kinderen is zo blij met de speelplekken buiten dat ze er nog veel meer willen hebben. Daarom helpen ze de MOOI-groep mee met schoonmaken en vragen ze vriendjes en vriendinnetjes ook te komen helpen. Zo komen er steeds meer kinderen bij. En door de kinderen worden ook hun ouders en andere volwassenen enthousiast. Ze zijn blij dat ze weer gewoon met andere mensen kunnen praten en dat dat niet alleen via de telefoon, computer of de webcam hoeft. In de straten kun je weer zien waar de tuinen eindigen en de stoep begint. Er vliegen weer vogels en vlinders door de lucht en de mensen genieten van het geluid van kikkers in de vijvers.

En Rubbi en Weestie helpen elke dag mee. Tot ze na een tijdje beginnen terug te verlangen naar hun familie. Ze willen terug naar hun eigen planeet. Ze maken voor de mensen op de planeet Dump een afscheidscadeautje. Ze pakken het oude en roestige welkomstbord en maken er een prachtig nieuw bord van. Nu kan iedereen die op de planeet Dump komt het volgende lezen: ‘Welkom op onze mooie en schone planeet Dump’.

-einde-

DE KLIENERS OP PLANEET DUMP

DE KLIENERS OP PLANEET DUMP - LANG

Ergens hier ver vandaan ligt de planeet Klien. Op die planeet wonen de Klieners. Dat zijn kleine robotjes die afval opruimen. Er zijn heel veel soorten Klieners. Dit verhaal gaat over twee van deze Klieners de hoofdrol, Rubbi en Weestie.

Rubbi lijkt een beetje op een prullenbak. Hij heeft kleine voetjes waarmee hij heel snel kan lopen en twee armen die kunnen uitschuiven. Daarmee pakt hij al het afval dat hij op straat ziet liggen op. Dat stopt hij in zijn mond en eet hij het op.

Weestie lijkt helemaal niet op Rubbi. Hij heeft geen voeten waar hij snel mee kan lopen. Nee, Weestie kan vliegen. Op zijn hoofd heeft hij een propeller. Ook heeft hij allemaal zuigarmen. Daarmee zuigt hij al het afval op. Met elke zuigarm zuigt hij een ander soort afval op. Met zijn ene arm zuigt hij alleen maar plastic en met een andere zuigarm alleen maar papier. Rubbi en Weestie zijn dikke vrienden en wonen naast elkaar.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school. Ze stappen op hun fiets en zwaaien naar hun moeder. 'Dag! Veel plezier vandaag!', zegt ze. 'En voorzichtig fietsen hè?' Maar Rubbi en Weestie zijn een beetje laat en fietsen heel hard. 'Kom op, we gaan nog harder!' zegt Weestie. Rubbi fietst zo hard hij kan. Hij wordt helemaal rood! Weestie houdt zich met zijn zuigarmen heel goed vast aan de fiets. Zo hard zijn ze nog nooit gegaan. Plotseling springt er een konijn voor hen op de weg. 'Pas op!', roept Weestie. Rubbi stuurt de andere kant op. O, jee ... wat gebeurt er! De fiets vliegt uit de bocht! 'Hééélp!' roept Rubbi.

Rubbi en Weestie doen hun ogen open. Wat is er gebeurd? Ze zijn met hun fiets de planeet afgevlogen. Maar waar zijn ze nou terecht gekomen? Ze kijken om zich heen en zien een groot bord staan. Het is een rechthoekig, oud en roestig bord. De verf is er een beetje afgebladderd en de palen waarop het bord staat, staan scheef in de grond. Het bord wiebelt heen en weer in de wind. 'Welkom op de planeet Dump', staat erop geschreven.

Niet alleen het bord ziet er vies en oud uit. Nu Rubbi en Weestie eens goed om zich heen kijken, zien ze dat alles er vies en oud uitziet: de straat, de stoep en de voortuinen. Overal ligt rommel. Chipszakken, stukken papier, fietsbanden, stukken ijzerdraad en etensresten. Alles ligt door elkaar en over elkaar heen. Het is een grote puinhoop, de stapels met rommel zijn wel 50 centimeter hoog! En het stinkt er ook ontzettend! Bah wat komt er een vieze lucht af van al dat afval. En wat nog vreemder is... Ze zien helemaal geen leven om zich heen. Het lijkt wel uitgestorven.

Plotseling ziet Weestie toch iets bewegen. 'Kijk daar eens!' roept hij. Hij wijst naar een hond die tussen de rommel in een berg afval snuffelt op zoek naar een lekker hapje. Rubbi geeft een gil, want net op het moment dat hij wil kijken, lopen er een paar ratten over zijn tenen heen. 'Bah wat is het hier vies zeg!'

'Waarom is het hier zo'n rommel en waarom zien we niemand?' vraagt Rubbi aan Weestie. 'Zouden de mensen zich verstoppen voor iets of zijn ze allemaal vertrokken?' Weestie haalt zijn schouders op. Hij weet het ook niet. 'Zullen we eens gaan kijken of er misschien nog iemand in die huizen woont?'

Rubbi begint zich met zijn korte beentjes een weg te banen door de bergen met afval. Goh dat valt nog niet mee om over de troep te lopen zeg! Elke keer zakt hij weer een beetje weg in de rommel. Het voelt een beetje alsof hij in hele natte klei loopt. Weestie vliegt over alle rommel heen en komt al snel bij een huis aan. Hij probeert door een raam te kijken, maar het raam is zo vies dat hij bijna niks kan zien. Ondertussen is Rubbi ook aangekomen. Zuchtend en puffend hangt hij tegen het huis aan. 'Hèhè, wat is dat vermoeiend zeg!'

Samen kloppen ze op het raam van het huis. Klop klop klop. Een mevrouw met grauwe en grijze kleren schuift de gordijnen opzij. Ze heeft een paar bruine vegen op haar gezicht en haar haren hangen voor haar ogen. De mevrouw probeert met haar mouw het raam een beetje schoon te vegen. Dan ziet ze Rubbi en Weestie. 'Mogen wij u iets vragen?' vraagt Rubbi aan de mevrouw. 'Waarom is het zo'n rommel buiten en waarom zien we niemand op straat?' De mevrouw verstaat hem niet. Ze houdt vragend haar armen omhoog en seint dat ze het niet kan verstaan. Dan vragen ze het nog wat harder. 'Waarom is het zo'n rommel buiten en waarom zien we niemand op straat?' De mevrouw verstaat hen nu wel en roept heel hard terug: 'DAT SNAPPEN JULLIE TOCH WEL? WAT MOETEN WIJ NOU BUITEN! BINNEN HEB IK ALLES WAT IK WIL EN BUITEN IS HET TOCH EEN SMEERBOEL!' Dan doet de mevrouw de gordijnen weer dicht.

Rubbi en Weestie kijken verbaasd naar het raam met de gesloten gordijnen. Ze halen hun schouders op. 'Nou ja, dan gaan we maar naar een ander huis', zegt Weestie. Hij vliegt alweer verder.

Ze kloppen bij verschillende huizen aan. Maar bij geen enkel huis waar ze aankloppen kan de deur open, omdat het afval zo hoog is opgestapeld. En overal krijgen ze reacties van chagrijnige mensen met vieze en smoezelige kleren waar ze niks wijzer van worden. De mensen horen niet wat Rubbi en Weestie zeggen of hebben geen zin om antwoord te geven. Dan zien ze ineens iemand op een brommertje rijden. Hij wiebelt alle kanten op, want het is niet makkelijk rijden over al dat afval. Er staat een bak met spullen achterop de brommer. Rubbi en Weestie roepen en zwaaien naar hem, maar helaas... hij hoort en ziet hen niet en is al snel weer uit het zicht verdwenen.

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Waarom zouden de mensen allemaal binnen zitten? Wat zal daar de reden van zijn?

Wanneer Rubbi en Weestie verder lopen, zien ze ineens een keurig net huisje. In de tuin en op het pad voor het huis ligt geen afval. De ramen zijn blinkend schoon en schitteren in de zon. Rubbi en Weestie gaan naar het huis toe. Ze bellen aan en een meneer doet de deur open. Hij heeft schone kleren aan en zijn haren zijn keurig gekamd. Hij ruikt ook lekker, dat is een stuk fijner dan die lucht die buiten hangt! 'Goedemiddag meneer, mogen wij u iets vragen?', vraagt Rubbi. De meneer is heel vriendelijk en lacht vrolijk naar hen. 'Natuurlijk mogen jullie wat vragen.' 'Ik ben Weestie', zegt Weestie, 'en dit is Rubbi. Wij komen van de planeet Klien. Daar is alles altijd heel schoon en opgeruimd. Dat komt omdat we Klieners zijn. Rubbi ruimt het afval op en ik zuig met elke zuigarm een ander soort afval op. We zijn uit de bocht gevlogen en hier terecht gekomen. En hier zitten alle mensen in hun huizen en is het erg vies en stinkt het door al dat afval dat op straat ligt. Waarom is dat zo? Wat is er gebeurd?'

(U kunt hier stoppen met vertellen en op een ander moment verder lezen)

De meneer krijgt een diepe rimpel in zijn voorhoofd. 'Ja jongens, dat is een lang verhaal. Maar ik zal mezelf eerst eens voorstellen. Ik heet opa Jeroen.' Hij geeft Rubbi en Weestie een hand. 'Ik zal jullie alles vertellen over onze planeet en al het afval dat jullie zien liggen. Kom maar binnen.' Rubbi en Weestie gaan achter opa Jeroen aan naar binnen.

Opa Jeroen pakt een glas limonade voor hen en gaat in een grote stoel zitten. Rubbi en Weestie ploffen op de bank. Dan begint opa Jeroen te vertellen. 'Vroeger was de planeet Dump een hele mooie planeet. We hadden prachtige parken met groene bomen waar vogels hun nesten in bouwden. Ook waren er vijvers met vissen en kikkers en vlogen er vlinders en insecten bij de bloemen die overal groeiden. Het was hier een paradijs.' Rubbi en Weestie kijken elkaar verbaasd aan. Dat hadden ze niet gedacht. Ze hebben buiten nergens meer groene bomen, vogels, vlinders of mooie vijvers gezien.

Opa Jeroen gaat verder: 'Maar toen werden de mensen steeds slordiger. Ik weet niet eens meer precies hoe lang dat al geleden is en waarom het gebeurde. Ze gooiden hun spullen niet meer in de vuilnisbakken, maar gewoon op straat!' Het begon met snoeppapiertjes. De politie deed daar niks tegen, want de vuilnismannen konden het gemakkelijk even oppakken en voor hen opruimen. Maar het werd al snel erger. Er werden ook sigarettenpeuken, chipszakjes, verpakkingen van koekjes en nog veel meer dingen op straat gegooid. De gemeente moest meer vuilnismannen in dienst nemen en die moesten al het afval elke keer weer opruimen. Maar op een gegeven moment lag er zoveel, dat het niet meer lukte. 'Ik werk elke dag tot het zweet op mijn rug staat, maar het wordt maar niet schoner', mopperden de vuilnismannen tegen elkaar. 'Ik vind het niet leuk meer om dit werk te doen. Ik ruim de hele tijd rotzooi op van anderen en niemand doet zijn best het een beetje schoon te houden,' zei een andere vuilnisman. 'Het lijkt wel of er steeds meer afval komt. Ik stop ermee en ga alleen nog mijn eigen afval opruimen!'

'Steeds meer vuilnismannen waren het zat om andermans troep op te ruimen en stopten ook met hun werk. De gemeente kon geen mensen meer vinden die het werk van de

vuilnismannen wilden doen, want niemand had zin in een baan waar je helemaal niet vrolijk van werd. Maar de bewoners van de planeet Dump waren zo gewend dat ze hun rommel op straat konden zetten en dat het dan werd opgeruimd, dat het een steeds grotere rommel werd buiten. De vuilniszakken werden niet meer opgehaald en allerlei ongedierte maakte de zakken open. Het afval kwam overal op straat te liggen. Ook zetten de mensen hun oude televisies, computers en andere rommel buiten. Daar stond het tenminste niemand in de weg.'

Opa Jeroen stopt even met praten en kijkt ernstig, dan zegt hij: 'Het is natuurlijk helemaal niet leuk om zo te wonen, tussen al die rommel op straat.'

'En de kinderen dan?', vraagt Weestie, 'vinden die het dan niet vervelend dat ze niet buiten kunnen spelen. Willen ze geen hutten bouwen of mooie insecten bekijken?'

'Nee', zucht opa Jeroen, 'dat vinden ze niet vervelend. Ze weten helemaal niet wat het is om een hut te bouwen. Er zijn kinderen die nog nooit buiten zijn geweest! Ze krijgen les via de computer en maken hun huiswerk op de computer. Hun ouders bestellen de boodschappen via internet. Die boodschappen worden door een paar mensen met een brommer bezorgd. Zij hebben mondkapjes op en doen de bestelde boodschappen in een soort luik. Dan komen de spulletjes vanzelf in de keuken terecht.' Rubbi en Weestie knikken. Ze hebben inderdaad zo'n brommer zien rijden. Nu begrijpen ze ook wat hij aan het doen was. Goh, Rubbi en Weestie zijn verbaasd over wat ze allemaal horen. Op hun planeet is het juist heel erg schoon en netjes. De mensen proberen hun afval zoveel mogelijk op te ruimen. De Klieners ruimen daarna al het afval dat nog rondzwerft ook op en scheiden alles netjes.

Nu begint opa Jeroen te lachen. Hij haalt nog wat nieuwe limonade en komt weer bij Rubbi en Weestie zitten. 'Jullie hebben vast wel gezien', zegt hij met een brede glimlach, 'dat mijn tuintje opgeruimd is en dat het paadje naar mijn deur netjes schoon is. En er zijn gelukkig nog meer mensen die dat doen. Samen hebben wij een groep opgericht: De MOOI-groep. Wij voeren actie om mensen te laten zien dat het prettig is als je je afval opruimt. 'Willen jullie een keer mee naar een bijeenkomst?' Dat willen Rubbi en Weestie wel. Ze spreken af dat ze de volgende dag om tien uur terugkomen. Ze bedanken opa Jeroen voor zijn verhaal en voor de lekkere limonade. 'Tot morgen!', roepen ze. 'Tot morgen', zegt opa Jeroen.

(U kunt hier stoppen met vertellen en op een ander moment verder lezen)

De volgende dag staan Rubbi en Weestie om tien uur bij opa Jeroen op de stoep. Hij doet de deur open en stapt naar buiten. 'Zo jongens, hebben jullie er zin in?' Hij geeft hen allebei een mondkapje en doet er zelf ook één voor. 'Dan krijg je niet al die vieze lucht binnen', legt hij uit. Het is maar een klein stukje lopen naar het clubhuis van de MOOI-groep. Ze kunnen goed doorlopen, want opa Jeroen en zijn vrienden hebben het pad er naartoe schoongeveegd.

Bij het clubhuis hangt een groot spandoek waarop staat: Maak Onze Omgeving Ideaal. Alle eerste letters van de woorden zijn vetgedrukt en als je die letters achter elkaar plakt, staat er MOOI. Zo is de groep dus aan zijn naam gekomen!

In het clubhuis zien Rubbi en Weestie allemaal mensen. Er zijn oude en jonge mensen en allemaal zien ze er blij uit. Ze hebben fleurige en schone kleren aan en lachen met elkaar. Dan vraagt een mevrouw om stilte. Iedereen gaat in een kring zitten en luistert naar de mevrouw. 'Welkom allemaal bij de MOOI-groep', zegt ze. 'Vandaag hebben we drie gasten. Juffrouw

Tanja is juf van de digitale basisschool en is hier, omdat ze wil kijken of ze misschien informatie over de MOOI-groep op kan nemen in één van haar lessen. En Rubbi en Weestie zijn vandaag hier. Ze komen van een andere planeet en willen weten hoe wij hier op de planeet Dump leven en willen leven.'

De mevrouw vertelt dat de MOOI-groep wil dat de planeet Dump weer wordt zoals vroeger. Ze vertelt dat maar weinig mensen buitenkomen nu. En als ze dat al doen, hebben ze mondkapjes voor om niet al die vieze lucht in te hoeven ademen. Toch willen ze graag naar buiten. De oudere mensen willen het graag omdat zij nog weten hoe het vroeger was en de jongere mensen hebben op internet gezien en gelezen hoe het er vroeger uitzag.

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Hoe zouden jullie het vinden als je zo zou moeten leven als de mensen op de planeet Dump?

Wie zou dit (niet) prettig vinden en waarom?

Er wordt in het verhaal verteld dat mensen weer naar buiten willen. Wat kunnen mensen buiten doen, wat zij binnen niet kunnen? (denk hierbij aan het houden van een moestuin, sporten, van de natuur genieten)

De mevrouw vertelt verder: 'De mensen van de MOOI-groep ruimen de rommel in hun eigen tuintjes op en in de parken in de buurt van hun huis. Al het afval dat zij verzamelen, brengen ze naar een verzamelplaats. Daar proberen ze alle materialen opnieuw te gebruiken. Zo maken zij van oud papier weer nieuw papier. Oude plastic materialen worden samengeperst en daar maken ze paaltjes van die ze weer gebruiken in hun moestuintjes. GFT-afval laten ze composteren en dat wordt gebruikt om de aarde weer vruchtbaar te maken. Soms maken ze van materialen die ze niet meer kunnen hergebruiken een standbeeldje dat ze in het park tentoonstellen.' Rubbi, Weestie en juf Tanja luisteren goed naar de mevrouw. 'En wat doen jullie voor de kinderen?' vraagt juf Tanja. De mevrouw vertelt: 'De mensen van de MOOI-groep zetten speeltoestellen neer waar de kinderen op kunnen klauteren en maken sportvelden waar jongeren kunnen voetballen en basketballen. Ook leggen ze parkjes aan waar dieren kunnen leven en waar de kinderen de dieren in het echt kunnen bekijken in plaats van op internet. Ook verbouwen zij groenten in hun schoongemaakte tuinen. Het is heel leuk om de kinderen te laten zien hoe groenten groeien en nog veel leuker om daarna je zelf gekweekte groenten op te eten!'

VRAGEN VAN DE LEERKRACHT

Wat doe jij graag als je buiten bent? (sporten, spelen, kijken naar de bloemen, planten en dieren)

Wie heeft er ook wel eens groenten gezaaid of geoogst?

Was het leuk om dat te doen?

Wat is er zo leuk aan?

Rubbi en Weestie zijn onder de indruk van het verhaal. Op hun planeet is het heel erg schoon. Ze hebben zin om de MOOI-groep te helpen. Want een mooie, schone en gezellige plek om te leven zou super zijn voor alle volwassenen, kinderen, dieren en planten van de planeet Dump. Ook juf Tanja is erg enthousiast over de activiteiten van de MOOI-groep. Ze wist helemaal niet dat zo'n kleine groep mensen zoveel werk had verzet. Ze zag wel eens een parkje of een voetbalveld, maar wist niet dat deze mensen dat hadden schoongemaakt.

Juf Tanja en Rubbi en Weestie gaan met de MOOI-groep naar buiten. De mensen van de MOOI-groep laten de schone parken zien en overal waar ze lopen verzamelen ze zwerfafval.

De volgende dag schrijft juf Tanja een enthousiaste e-mail over de MOOI-groep naar alle kinderen. Ze legt uit dat de kinderen helemaal niet binnen hoeven te zitten. Ze zegt dat er schone parkjes en voetbalvelden zijn op de planeet. Daar kunnen ze lekker buitenspelen. De mensen van de MOOI-groep hebben die plekken gemaakt. Juf Tanja schrijft er ook bij dat ze een voetbalwedstrijd organiseert op zo'n mooi en schoon sportveld. Ze schrijft: 'Wie doet er mee aan de voetbalwedstrijd op het sportveld naast het clubhuis van de MOOI-groep?' De winnaar krijgt een schone voortuin en een stukje land waarop je zelf groenten kunt verbouwen!

De kinderen zijn enthousiast geworden door het verhaal van juf Tanja. Wel 100 kinderen schrijven zich in voor de voetbalwedstrijd. Ze hebben zin om te rennen, hutten te bouwen en buiten te spelen. Eén groepje kinderen is zo blij met de speelplekken buiten dat ze er nog veel meer willen hebben. Daarom helpen ze de MOOI-groep mee met schoonmaken en vragen ze vriendjes en vriendinnetjes ook te komen helpen.

Er komen steeds meer kinderen bij die willen helpen. En door de kinderen worden ook hun ouders en andere volwassenen enthousiast. Ze zijn blij dat ze weer gewoon met andere mensen kunnen praten en dat dat niet alleen via de telefoon, computer of de webcam hoeft. Ook hoeven ze geen mondkapjes meer voor, want de lucht wordt schoner en gezonder. Er worden mooie parken aangelegd, in de straten kun je weer zien waar de tuinen eindigen en de stoep begint. Er vliegen weer vogels en vlinders door de lucht en de mensen genieten van het geluid van kikkers in de vijvers.

En Rubbi en Weestie? Die helpen elke dag mee. Na een tijdje, als het meeste werk is gedaan, beginnen ze terug te verlangen naar hun familie. Ze willen terug naar hun eigen planeet. Ze maken voor de mensen op de planeet Dump een afscheidscadeautje. Ze pakken het oude en roestige welkomstbord, met de afgebladderde verf en scheve palen en maken er een prachtig nieuw bord van. Nu kan iedereen die op de planeet Dump komt het volgende lezen: 'Welkom op onze mooie en schone planeet Dump'.

-einde-

OPRUIMACTIE

 basis	 basisbegrippen zwerfvuil	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen zijn zich bewust van het zwerfvuil in de klas en in de wijk • De leerlingen voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving en proberen dit schoon te houden. • De leerlingen zijn bereid geen afval op straat te gooien. • De leerlingen kennen het verschil tussen organische en anorganische materialen.
 uitvoeringstijd 30 min	 organisatie 3-5 in groepjes schoolplein, directe schoolomgeving of in de klas	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min doorlezen bekijken bekijken waar opgeruimd kan worden extra begeleiding eventueel extra begeleiding regelen	 benodigdheden leskist	 te leen bij Milieueducatie zwerfvuilset (bij afvalbakfiets aanwezig) zelf voor zorgen vuilknijpers, handschoenen, bezem, vuilniszakken, stoffer en blik

INLEIDING (5 MINUTEN)

Verdeel de groep in groepjes van 2-4 leerlingen. Geef ieder groepje knijpers, handschoenen, eventueel een bezem en een ring met vuilniszak of stoffer en blik. Bespreek welk stuk van de schoolplein, directe schoolomgeving wordt schoongemaakt en tot waar de leerlingen mogen komen.

KERN (20 MINUTEN)

Al het afval wordt per groep verzameld in vuilniszakken. Kijk vooral tussen struiken en langs het hek.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Aan het eind van de les het afval op één stapel verzamelen. Zo mogelijk afval laten sorteren op soort en in de daarvoor bedoelde container werpen.

Er kan een foto gemaakt van het afval.

<h1>KENNISQUIZ</h1>		
 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> De leerlingen testen hun kennis op het gebied van afval.
 uitvoeringstijd 20 min	 organisatie individueel	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 15 min klaarzetten digitale quiz klaarzetten	 benodigdheden leskist vragen kennisquiz met controleblad	 zelf voor zorgen digitaal schoolbord computers met internet

LESBESCHRIJVING

In deze les krijgen de leerlingen een kennisquiz aangeboden. In deze quiz worden allerlei vragen gesteld over de omgang met afval, het scheiden van afval en hoe afval moet worden aangeboden in Den Haag.

KENNISQUIZ OP PAPIER

Vertel de leerlingen dat zij een individuele kennisquiz gaan doen. Deel vervolgens de antwoordblaadjes aan de leerlingen uit. U leest de vragen voor en de leerlingen schrijven hun antwoord op. Aan het eind van de quiz vertelt u de leerlingen de juiste antwoorden. Licht zo nodig de antwoorden toe. Vervolgens tellen de leerlingen het aantal goede antwoordenpunten en lezen ze de uitslag. (antwoorden: 1b, 2b, 3b, 4b, 5a, 6b, 7c, 8b, 9a, 10a, 11b, 12b, 13c, 14b, 15c, 16c, 17a, 18c, 19b, 20b.)

DIGITALE GROEPSQUIZ

Ga naar de website: <https://play.kahoot.it/#/k/5f45d945-4bfd-4a71-b46a-b1644b7aa6ef>

Druk PLAY. Kies de manier waarop je wilt spelen:

Player vs Player betekent dat elke leerling een eigen apparaat dient te hebben.

Team vs team betekent dat per groep een apparaat nodig is om te spelen.

Op de computer verschijnt nu een film over afval scheiden en bovenin staat: Join with the Kahoot app or at Kahoot.it with Game Pin : Deze computer dient dan als hoofdcomputer. Hierop verschijnen ook alle vragen en antwoord mogelijkheden.

Laat de leerlingen of groepen met hun apparaat naar de website <https://www.kahoot.it> gaan.

Op deze website dienen zij de game pin in te voeren. Vervolgens kiezen ze een naam.

Zodra alle leerlingen ingelogd zijn, dient de hoofdcomputer op start te drukken en start de quiz.

KENNISQUIZ

Hieronder staan verschillende vragen. Probeer de vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. Kruis het goede antwoord aan op het antwoordblad. Veel succes!

1. Wat doe je met oude batterijen?

- a) Ik doe ze in de vuilnisbak.
- b) Ik doe ze in een speciale bak in de winkel.
- c) Ik gooi ze bij het GFT-afval

2. Wat doe je met verfresten?

- a) Ik doe deze in de vuilnisbak.
- b) Ik lever deze in bij het afvalbrenngstation.
- c) Ik doe het bij het PMD-afval

3. Wat hoort bij het klein chemisch afval?

- a) Een bananenschil.
- b) Spaarlampen
- c) Waxinelichtjes.

4. Waar laat je oude kranten?

- a) Ik doe ze in de vuilnisbak.
- b) Ik verzamel ze bij het oud papier.
- c) Kranten komen van bomen dus dat kan bij GFT-afval

5. Mag je oude kranten zomaar langs de kant van de weg zetten?

- a) Nee, alleen bij elkaar gebonden of in een papiercontainer op een ophaaldag voor papier
- b) Ja, gewoon op de stoeprand in het weekend.
- c) Nee, je mag het alleen naar de papierbak in de buurt brengen.

6. Wat moet je doen als je geen reclame in de brievenbus wilt?

- a) Je legt het buiten. Dan kan de bezorger het weer meenemen.
- b) Bij het stadsdeelkantoor haal ik een sticker die ik op de brievenbus plak.
- c) Ik plak de brievenbus dicht.

7. Wat moet ik doen met een bananenschil?

- a) Ik geef hem aan de dieren op de kinderboerderij.
- b) Ik gooi hem in de bosjes.
- c) Hij kan het beste in de GFT-emmer.

8. Wat betekent GFT?

- a) Geeft fruit terug.
- b) Groente fruit en tuin.
- c) Geen fietsen tegen de muur.

9. Wat moet je doen met een bos gesnoeide takken uit je tuin?

- a) Daarvoor bel ik in het najaar en het voorjaar het contactcentrum. Dan kan de bos via een speciale takkenroute opgehaald worden.
- b) Ik leg hem buiten op de afvaldag.
- c) Ik bouw er een hut van.

10. Waar moet je je uitgekauwde kauwgom laten?

- a) In de vuilnisbak.
- b) Op straat.
- c) Ik plak hem onder een stoel.

11. Je hebt patat gegeten, wat moet je doen met het lege bakje?

- a) Ik gooi het gewoon op straat.
- b) Ik bewaar het nog even, zodat ik het straks in de zak voor het plastic afval kan doen.
- c) Je moet het terug naar de snackbar brengen

12. Je hebt een feestje gehad in de tuin.

Alles was versierd met vlaggetjes en ballonnen.

Wat doe je na het feest?

- a) Alles laten hangen, want dat brengt gezelligheid in de straat.
- b) Alles opruimen, want anders kan het wegwaaien.
- c) Alles laten hangen, want over een paar weken is er weer een feest.

13. Wat moet je meenemen als je de hond uitlaat?

- a) Een lekkere kluif.
- b) Een bal.
- c) Een poepzakje.

14. Stel je woont midden in het centrum van Den Haag. Je hond zit enorm te piepen, omdat hij uitgelaten wil worden, maar jij komt er net achter dat je geen hondenpoepzakjes meer in huis hebt. Wat nu?

- a) Je doet de deur open, de hond moet zichzelf maar even uitlaten. Hij komt toch altijd vanzelf weer terug.
- b) Je zoekt een ander zakje en laat de hond alsnog zelf uit.
- c) Je laat de hond uit zonder hondenpoepzakje, je vindt het toch een rare regel.

15. Je wilt de hond uitlaten. Op welke plekken mag dat?

- a) In een uitrengedebied.
- b) Op een uitlaatplek.
- c) In een uitrengedebied en op een uitlaatplek.

16. Wat wordt er gemaakt van ingeleverde colaflessen?

- a) Asfalt.
- b) Dakpannen.
- c) Fleece-truien.

17. Eén plastic stoel van de tuinset is kapot gegaan. Hoe gooi je deze weg?

- a) Ik breng hem naar het afvalbrengstation.
- b) Ik zaag of breek hem in stukken en stop hem in de PMD-bak
- c) Ik zet hem langs de kant van de weg, als ze ook het huisvuil ophalen, dan nemen ze hem vanzelf mee.

18. Op hoeveel plekken in de gemeente Den Haag staat een plasticcontainer (PMD-afval)?

- a) Er zijn in Den Haag geen containers voor plastic afval.
- b) Alleen in Ypenburg, Leidschenveen en in Wateringse Veld staan PMD-bakken
- c) Op meer 70 plekken verspreid over Den Haag

19. De spiegel van de badkamer is kapot gevallen, wat doe je met de scherven?

- a) Je brengt ze naar de glasbak.
- b) Je stopt ze in een oud melkpak en dat doe je bij het huisvuil.
- c) Ik breng het naar een winkel waar ze spiegels verkopen.

20. Welke kleuren glas scheid je in de glasbak?

- a) Rood, blauw, wit.
- b) Wit, groen, bruin.
- c) Blauw, wit, groen.

ANTWOORDBLAD

Zet een kruisje in het goede hokje.

Na afloop vertelt de leerkracht wat de goede antwoorden zijn.

VRAAG	A	B	C
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			

Hoeveel antwoorden heb je goed? _____

CHECK JE SCORE

0-10 VRAGEN GOED

Zeg wil jij dat we strakjes op een grote afvalberg moeten wonen? Niet? Dan zou ik me toch maar wat meer gaan verdiepen in hoe je afval scheidt! Kijk bijvoorbeeld eens op www.denhaag.nl/afval

11-16 VRAGEN GOED

Hey, jij bent goed op weg! Je weet al best veel over afval scheiden. En je gooit niet zomaar je lege batterijen bij het GFT-afval. Gelukkig maar! Wanneer je nog beter wil worden en nog meer wil weten over afval in Den Haag, kijk eens op www.denhaag.nl/afval

17-20 VRAGEN GOED

Wow, geweldig! Jij bent al een echte afvalexpert! Je vader, moeder, broertjes, zusjes, enz. kunnen wat van jou leren. Papier, GFT, PMD, je draait je hand er niet voor om. Weet iemand even niet waar hij/zij iets weg moet gooien dan kunnen ze dat aan jou vragen! Een echte afval expert!

RUIM HET OP MAAK HET SCHOON

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen recycling	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten dat je afval kan scheiden. • De leerlingen voelen zich betrokken bij het voorkomen van zwerfafval.
 uitvoeringstijd 30 min	 organisatie hele groep	 ondersteunende websites www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners https://youtu.be/jsDx9E_s6l4
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 15 min klaarzetten lied vooraf luisteren lied klaarzetten	 benodigheden leskist	 zelf voor zorgen afspeelapparaat, digitaal schoolbord eventueel verschillende soorten afval om geluiden mee te maken; drinkpakje, snoepzakje, glazen pot, papier, blikje, plastic zak

LESBESCHRIJVING

De leerlingen leren in de deze les het afvallied “Ruim het op maak het schoon!” aan.

U kunt de tekst samen bespreken.

(Wat betekent hier “gebruik je fatsoen”? Wat is milieu?)

De leerlingen kunnen het lied uitbeelden en geluiden maken met de verzamelde materialen.

- Glazen pot of fles om tegen aan te tikken
- Blikje om mee op de tafel te kloppen
- Chipzakje om mee te kraken
- Papier om mee te knisperen
- Leeg pak melk of sap om op te trommelen

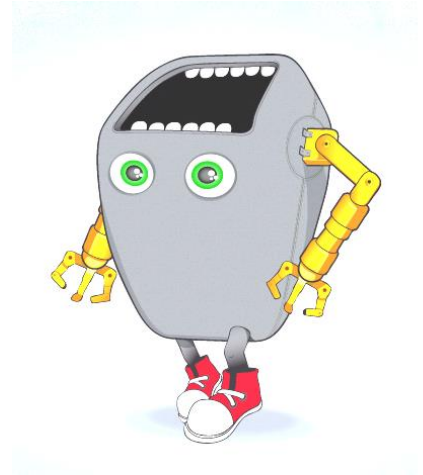
Of maak een muziekinstrument van afval (kosteloos materiaal).

Extra: Studeer samen met de leerlingen een speciale afvaldans in

Presentatie kan bij een evenement of bijvoorbeeld afsluiting project.

RUIM HET OP MAAK HET SCHOON

Ruim het op, maak het schoon, laat Den Haag stralen!
Met z'n allen alle rotzooi van de straat
Ruim het op, maak het schoon, we blijven het herhalen
Iedereen moet weten waar het om gaat
Ruim het op, maak het schoon, laat Den Haag stralen!
Met z'n allen alle rotzooi van de straat
Ruim het op, maak het schoon, we blijven het herhalen
Tot heel Den Haag er achter staat!

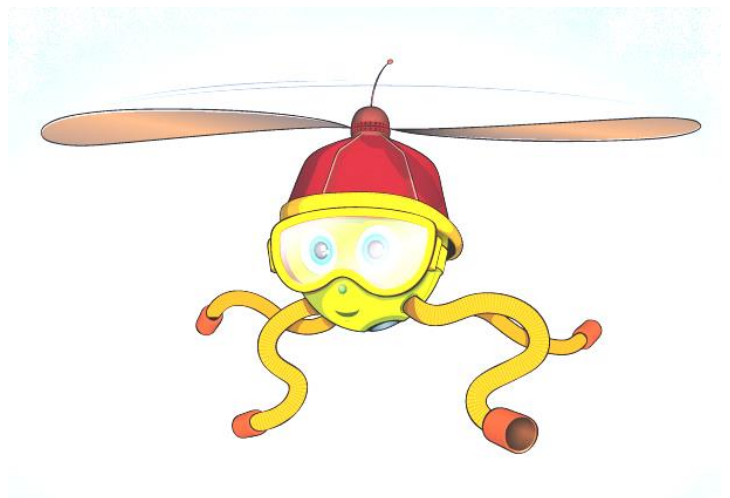
Een pakje sap of een zakje snoep
Sap op, zakje leeg, maak geen troep
Gebruik je verstand en gebruik je fatsoen;
Weet wat je moet doen!

Ruim het op, maak het schoon,....

Glas bij glas, papier bij papier
Doe het en doe het milieu een plezier
Een lege fles of een plastic zak
Alle soorten afval in een eigen bak

RAP

Twee robots uit de ruimte van een verre planeet
zagen wat Den Haag met z'n afval deed
Rommel op straat, rommel op de stoep
Weesti en Rubbi weten raad met die troep;
Weesti recyclet, kijk maar eens goed
En Rubbi weet, waar al het afval in moet
Doe met ze mee, want die troep is niet gewoon
Maak de Haagse straten schoon!!

Ruim het op, maak het schoon,....

AFFICHES MAKEN

 <p>verwerking uitbreiding</p>	<p>basisbegrippen</p> <p>Cradle to Cradle upcycling</p>	<p>lesdoelen</p> <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten wat zwerfvuil is. • De leerlingen leren bewust te kijken naar de leefbaarheid in hun eigen wijk. • De leerlingen weten dat er problemen omtrent de leefbaarheid zijn in hun eigen wijk. • De leerlingen bedenken oplossingen omtrent de leefbaarheid in hun eigen wijk. • De leerlingen voelen zich medeverantwoordelijk voor de omgeving en proberen deze schoon te houden. • De leerlingen zijn bereid geen afval op straat te gooien. • De leerlingen zijn zich ervan bewust dat opruimen van de leefomgeving prettig is, omdat de leerlingen zo op een schone plek kunnen leven. • De leerlingen zijn zich bewust van de hoeveelheid zwerfvuil in de klas en in de wijk. • De leerlingen vormen zich een mening over zwerfvuil. • De leerlingen zijn zich ervan bewust dat iedereen een eigen mening kan hebben. • De leerlingen weten hoe afval wordt aangeboden in de gemeente Den Haag.
 <p>uitvoeringstijd</p> <p>2 uur</p>	<p>organisatie</p> <p>in groepjes</p>	<p>ondersteunende websites</p> <p>www.milieueducatieden Haag.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval</p>
<p>voorbereiding</p> <p>voorbereidingstijd ± 15 min</p> <p>klaarzetten</p> 	<p>benodigdheden</p> <p>leskist</p> <p>verschillende instructie- en werkbladen malletje met voetjes, tape, bezem, knijpers, stoffer en blik computer met internetaansluiting</p>	<p>zelf voor zorgen</p> <p>fotocamera tijdschriften, papier, schrijfmateriaal</p>

INLEIDING (5 MINUTEN)

Voor keuzeopdracht 6: **Cradle to Cradle** kunt u het begrip Cradle to Cradle uitleggen. Het is een complex begrip, leg het bijvoorbeeld zo uit:

Misschien heb je er wel eens van gehoord: cradle to cradle (van wieg tot wieg). Dat betekent dat iets op een bijzondere manier is gemaakt. Namelijk: alle onderdelen van dat product of ding bestaan uit materialen die je weer ergens anders voor kunt gebruiken. Heb je dat product of ding niet meer nodig, dan wordt het dus geen afval, want van de onderdelen worden weer nieuwe producten gemaakt. Stel je voor dat alle producten zo gemaakt worden, dan hoeven we nooit meer iets weg te gooien en is er bijna geen afval meer!

Een voorbeeldje. Je koopt een fiets. Na een paar jaar is hij eigenlijk te klein voor je geworden en de rem doet het niet meer. Dat is pech. Weggooien dan maar? Als het een cradle tot cradle fiets is niet! Dat betekent dat je hem uit elkaar kunt halen en dat alle onderdelen zo gemaakt zijn, dat ze weer in andere producten gebruikt kunnen worden! Geen afval dus – en er worden zelfs nieuwe producten van gemaakt!

KERN (20 MINUTEN)

In deze les starten de leerlingen met een algemene opdracht. Bij deze opdracht denken ze zelf na over de leefomgeving in hun eigen wijk. Ze letten op hoe schoon alles is. (werkblad *Mijn leefomgeving*)

Vervolgens maken ze een keuze uit de verschillende opdrachten. Ze kunnen kiezen uit:

- 1) Een make-over voor een rommellek *keuzeopdracht foto maken*
In deze opdracht maken de leerlingen een foto van een vervuilde omgeving in de wijk. Vervolgens maken ze deze schoon en wordt er weer een foto gemaakt.
- 2) Weg met poep! *Keuzeopdracht hondensoep*
In deze opdracht gaan de leerlingen na waar de hondenuitlaatplekken zijn. Vervolgens gaan ze deze uitlaatplekken bestuderen en geven ze aan of deze voldoende duidelijk zijn aangegeven. Ook denken ze na over oplossingen om het hondensoepprobleem in de wijk aan te pakken.
- 3) Houd je troep bij je! *Keuzeopdracht zwerfafval*
In deze opdracht inventariseren de leerlingen waar zwerfafval voorkomt en waarom het daar aanwezig is. Vervolgens denken ze na over mogelijke oplossingen om dit zwerfafval te voorkomen.
- 4) De rommel- en rotzooirap *keuzeopdracht rap*
In deze opdracht maken de leerlingen een rap. Ze onderzoeken de afvalstromen van de gemeente Den Haag (gebruik hiervoor website www.denhaag.nl/afval en www.milieueducatie/site/klieners). Met de gevonden informatie schrijven de leerlingen een rap.
- 5) Wat vindt de buurt ervan? *keuzeopdracht buurtonderzoek*
In deze opdracht doen de leerlingen een buurtonderzoek waarbij ze ouders, familie en kennissen uit de buurt interviewen. Ze richten zich op wat er verbeterd zou kunnen worden in de wijk omtrent het opruimen van afval en het gescheiden inzamelen van afval.

6) Wat maak jij ervan? *keuzeopdracht Cradle to Cradle*

In deze opdracht bekijken de leerlingen aan de hand van een instructieblad welke onderdelen van de afvalfiets na gebruik hergebruikt kunnen worden. Ze maken een inventarisatie van de materialen en onderdelen die op de afvalfiets te zien zijn. Ze bedenken suggesties waar deze materialen voor kunnen worden gebruikt als de afvalfiets niet meer gebruikt wordt. Ter inspiratie bekijken ze het filmpje op schooltv: [Van autoband tot slipper](#).

AFSLUITING / EVALUATIE (10 MINUTEN)

Uiteindelijk maken alle leerlingen een affiche (A3-formaat) waarin de opdracht verwerkt zit.

Uitbreiding en variatie

Laat de leerlingen in plaats van een rap een lied schrijven op een bestaande melodie. Hiervoor kunnen ze een song kiezen die momenteel in de hitlijst staat. Dit vraagt om veel creativiteit en ritmegevoel.

Laat de leerlingen nadenken en informatie verzamelen over de volgende onderwerpen:

Hoe hergebruiken mensen in ontwikkelingslanden hun afvalmaterialen?

Welke materialen worden wel in ontwikkelingslanden en niet in Nederland hergebruikt?

Laat de leerlingen hier een affiche over maken.

HOE SCHOON IS DE STRAAT

Schone straat

Licht vervuilde straat

Vervuilde straat

MIJN EIGEN LEEFOMGEVING

Ik heet: _____

Ik ben _____ jaar

DE WIJK VAN MIJN SCHOOL

Hoe heet de wijk waarin de school staat? De wijk heet: _____

Vind jij het schoolplein schoon?

Ik vind ons schoolplein wel / niet schoon, omdat

Wat moet er volgens jou gebeuren om het schoolplein schoon te houden of schoner te maken?

Vind jij de straat waarin de school staat schoon? Ja / nee, omdat

Wat moet er gebeuren om de straat schoon te houden of schoner te maken?

MIJN EIGEN WIJK

In welke straat woon jij? _____

Ik vind de straat waarin ik woon wel / niet schoon, omdat

Wat moet er gebeuren om de straat waarin je woont schoon te houden of schoner te maken?

Op welke plekken in de wijk waarin jij woont is het heel erg schoon?

Op welke plekken in de wijk waarin jij woont is het niet schoon? Welk afval tref je daar aan?

Welke van de onderstaande foto's komt het beste overeen met het beeld van de wijk waarin jij woont?

Kijk op www.denhaag.nl/afval

Klik door naar **huisvuil aanbieden**

Hoe moet huisvuil bij jou in de straat worden aangeboden?

- een vuilniszak
- rolcontainer (kliko)
- (ondergrondse) verzamelcontainer. (ORAC)
- weet ik niet

Wanneer bij jou het huisvuil niet in een ORAC gaat, maar er huis-aan-huis inzameling is, gelden er een aantal regels.

Op de **huisvuilkalender** kun je jouw eigen postcode invoeren en zien wanneer welk afval opgehaald wordt.

Op welke dag wordt bij jou welk afval opgehaald?

Bij het kopje **afval scheiden** zie je verschillende soorten afval staan.

Kijk eens bij ieder soort afval of je kunt ontdekken waar bij jou in de buurt een container hiervoor staat.

Schrijf hieronder in welke straat je de containers kunt vinden of waar je het op een andere manier weg kan brengen.

voorzieningen in uw gebouw), is het volgende belangrijk:

- Plaats uw vuilniszakken altijd in de containers en nooit ernaast. Ook niet als [de container vol is](#).
- Gebruik geen grote vuilniszakken, maar kies voor kleinere. Deze passen beter in de verzamelcontainer en voorkomen dat de container verstoep raakt.

Afval scheiden

Van goed gescheiden afval kunnen nieuwe producten worden gemaakt. Door afval te scheiden helpt u mee om het gebruik van grondstoffen te verminderen en energie te besparen. Houd de volgende soorten afval daarom gescheiden van uw huisvuil:

- [papier](#)
- [glas](#)
- [textiel](#)
- [plastic en ander kunststof](#)
- [elektrische en elektronische apparaten](#)
- [groente-, fruit- en tuinafval \(gft-afval\)](#)

Heeft u nog bruikbare spullen? Dan kunt u die ook wegbrengen naar een kringloopbedrijf.

Frituurvet kunt u inleveren bij het [afvalbrengstation](#) of de [stadsboerderij](#). Eventueel mag u het ook in een afgesloten verpakking (bijvoorbeeld een plastic fles of de originele frituurvetverpakking) in uw vuilniszak of rolcontainer doen. Spoel het nooit door de gootsteen. Dit is slecht voor het riool en voor het milieu.

Zie ook

- [Kosten verkeerd aanbieden van huisvuil](#)

Papier _____

Glas _____

Textiel _____

Plastic en ander kunststof _____

Electrische apparaten _____

Frituurvet _____

MAKE-OVER ROMMELPLEK

NODIG

- Fotocamera of telefoon met camera
- Malletje met voetjes en tape
- Bezem, knijper, handschoenen, schep, stoffer en blik, vuilniszak
- A3-papier, schrijfmateriaal (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat met je groepje een foto maken van een plek buiten waar vaak veel troep ligt. Daarna ruimen jullie die plek helemaal op, zodat het glimt! Hiervan maken jullie dan weer een foto. Jullie maken dus twee foto's: **VOOR** en **NA** het opruimen. Daarna maken jullie een affiche waarbij je deze foto's gebruikt. Hierin moet duidelijk naar voren komen dat het prettiger leefbaar is als je je omgeving netjes opgeruimd en schoon houdt.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: OPDRACHT

Je gaat de wijk van de school in op zoek naar een geschikte locatie waar vaak veel troep ligt (voor de school, bij een winkel, speeltuin, bushalte of parkje).

Bespreek met je leerkracht in welk gebied van de wijk je mag zoeken.

Bekijk een stukje van ongeveer twee tot drie meter lang en breed.

Als het stukje dat je gekozen hebt in de buurt van een winkel of huis ligt, vraag dan of je foto's mag maken. Leg uit wat de opdracht is.

Zoek een plek vanwaar je een foto kunt maken, zodat alle troep er goed op komt te staan.

Leg het malletje met de voetjes neer op de plek waar je wilt staan om de foto te maken. Maak het met een stukje tape vast.

Ga precies op de voetjes staan en maak een foto van de troep: dit is de foto: **VOOR**.

Ruim nu alle troep op en veeg alles netjes schoon. Laat het malletje met de voetjes liggen op precies dezelfde plek!

Als alles schoon en opgeruimd is, kun je de foto **NA** maken. Ga hiervoor weer precies zo op de voetjes staan als je hiervoor ook deed, zodat je hetzelfde beeld hebt als eerst. Let erop dat dezelfde persoon als net de foto maakt.

Haal het malletje met de voetjes weg en neem het samen met alle andere spullen mee terug naar school. Laat geen spullen liggen!

STAP 3: OP SCHOOL

Zoek een computer op school waarop je kunt werken.
Haal de foto's van de camera, vraag de meester/juf hoe dat moet.

Open een Word-document. Met 'invoegen', 'figuur', 'uit bestand', kun je de foto in het document plakken en groter of kleiner maken. .

Print de foto's zo groot als je ze wil hebben en knip ze uit.

STAP 4: EEN AFFICHE MAKEN

Doel: Maak in je affiche duidelijk dat het prettig is om in een schone leefomgeving te leven.
Geef ook aan wat daar prettig aan is.

Maak eerst op papier een schets van het affiche.
Bedenk wie de doelgroep is voor je affiche.
Bedenk welke boodschap je op je affiche wilt zetten.
Bedenk een goede zin die de boodschap duidelijk maakt.
Bedenk hoe en waar die zin moet komen.
Bedenk wat je er nog meer op wil hebben.

Pak het A3-papier en maak het affiche af zoals je bedacht hebt. Hiervoor kun je pennen, potloden, stiften enzovoort gebruiken.

WEG MET POEP!

NODIG

- Computer met internet
- A3-papier, schrijfmateriaal (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)
- Fotocamera of mobiel met camera

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat met je groepje in de wijk rond de school op zoek naar hondenpoep. Je beantwoordt vragen over hondenpoep en zoekt informatie:

kijk op: www.denhaag.nl/honden honden uitlaten regels

Daarna bedenk je een oplossing om hondenpoep te verminderen in de wijk rond de school. Dit gaan jullie in een affiche verwerken.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: OPDRACHTEN MAKEN

Maak de opdrachten.

STAP 3: EEN AFFICHE MAKEN

Doel: Laat op je affiche zien wat jij vindt van hondenpoep en geef oplossingen om hondenpoep te verminderen in de wijk rond de school.

Maak eerst op papier een schets van het affiche.

Bedenk wie de doelgroep is voor je affiche.

Bedenk welke boodschap je op je affiche wil zetten.

Bedenk een goede zin die de boodschap duidelijk maakt.

Bedenk hoe en waar die zin moet komen.

Bedenk wat je er nog meer op wilt hebben.

Pak het A3-papier en maak het affiche af zoals je bedacht hebt.

Hiervoor kun je pennen, potloden, stiften enzovoort gebruiken.

Werk je affiche uit op A3-formaat.

WEG MET POEP!

OPDRACHT 1

Hebben jullie veel last van hondenpoep in de wijk waar de school staat?

Wat vinden jullie vervelend aan hondenpoep?

Wat zou een goede oplossing zijn om hondenpoep te bestrijden?

Zoek op www.denhaag.nl/honden naar de oplossingen die de gemeente Den Haag heeft bedacht om hondenpoep in de openbare ruimte te voorkomen.

Zoek op www.denhaag.nl/honden **hondenuitlaatgebieden op de kaart** de wijk op waar de school staat.

Honden mogen hier vrij los lopen:

Honden zijn hier verboden:

OPDRACHT 2

Je gaat met je groepje de wijk van de school in op zoek naar hondenpoep.
Bespreek met je leerkracht in welk gedeelte van de wijk je de opdracht mag uitvoeren.
Zoek één plekje uit waar hondenpoep ligt.

Omschrijf de plaats waar de hondenpoep ligt en maak een foto

Staat er een hondenpoepbak of vuilnisbak in de buurt?

Bedenk een oplossing zodat hier geen hondenpoep meer komt te liggen.
Schrijf je oplossing hieronder op.

HOUD JE TROEP BIJ JE

NODIG

- Computer met internet www.denhaag.nl/afval
- Infobladen (afvalwijzer, afvalcontainer wat mag erin)
- A3-papier, schrijfmateriaal (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)
- Camera of mobiel om zwerfies te fotograferen

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat met je groepje een rondje lopen door de wijk van de school. Hierbij let je op het zwerfafval dat je tegenkomt. Jullie bedenken een oplossing voor het voorkomen van zwerfafval. Daar maken jullie een affiche van.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: KERN

Loop met je groepje een rondje door de wijk. Bespreek met de leerkracht waar je de opdracht mag uitvoeren. Maak opdracht 1 en 2.

STAP 3: EEN AFFICHE MAKEN

Maak in je affiche duidelijk op welke manier zwerfafval voorkomen kan worden. Gebruik hiervoor de informatie die je hebt gevonden bij opdracht 1 en 2 van je werkblad. Misschien heb je zelf ook nog ideeën hierover.

Maak eerst op papier een schets van het affiche.
Bedenk wie de doelgroep is voor je affiche.
Bedenk welke boodschap je op je affiche wilt zetten.
Bedenk een goede zin die de boodschap duidelijk maakt.
Bedenk hoe en waar die zin moet komen.
Maak gebruik van herkenbare pictogrammen.

Pak het A3-papier en maak het affiche zoals je bedacht hebt.

EXTRA

Er zijn heel veel mensen bezig om te kijken hoe zwerfafval te voorkomen is.

Kijk eens op: <http://zwerfinator.nl/rapportage-onderzoek-zwerfafval/>

Kunnen jullie ook het zwerfafval rondom de school op deze manier in beeld brengen?

HOUD JE TROEP BIJ JE

OPDRACHT 1

Ligt er zwerfafval in de wijk rond de school?

Waar ligt het afval precies? Maak een foto van de plek/straat.

Wat voor afval ligt er? Maak een foto van iedere "zwerfie".

Hoe denken jullie dat dit hier komt?

Wat vind je van al die rommel?

Ga terug naar de klas en maak daar opdracht 2.

OPDRACHT 2

Kijk op www.denhaag.nl/afval. Hier kun je zien wat Den Haag met zijn afval moet doen. Bij **meldingen** kun je lezen wat je moet doen wanneer je afval in de openbare ruimte (op straat, speeltuin, in de berm, enz.) tegenkomt.

Stel je voor: je hebt net een pak koekjes gekocht in de winkel en je wilt de verpakking weggooien in een afvalbak die langs de kant van de weg staat. De afvalbak zit vol en de verpakking van de koekjes past er niet meer bij.

Je kunt de verpakking niet naast de prullenbak zetten, dan waait het weg en veroorzaakt zwerfafval. Je neemt daarom de verpakking mee naar huis en gooit het daar in je eigen vuilnisbak weg.

Wat wil de gemeente Den Haag nu graag dat je doet?

Heb je zelf ook nog goede ideeën om zwerfafval te voorkomen?

Schrijf deze voorbeelden hieronder op

DE ROMMEL-ROTZOOI RAP

NODIG

- Computer met internet
- Afvalwijzer
- A3-papier, schrijfmateriaal (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)
- Camera of mobiel waarmee je kunt filmen

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat met je groepje informatie zoeken over een afvalonderwerp. Je schrijft hier een rap over. Je gaat de rap zelf rappen en opnemen met een camera.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: VOORBEREIDING

Kies met je groepje één onderwerp.

Je kunt kiezen uit de volgende afvalonderwerpen:

Papier

GFT

PMD

Glas

Grofvuil

Zwerfvuil

STAP 3: OPDRACHTEN MAKEN

maak opdracht 1 tot en met 5.

STAP 4: EEN FILMPJE MAKEN

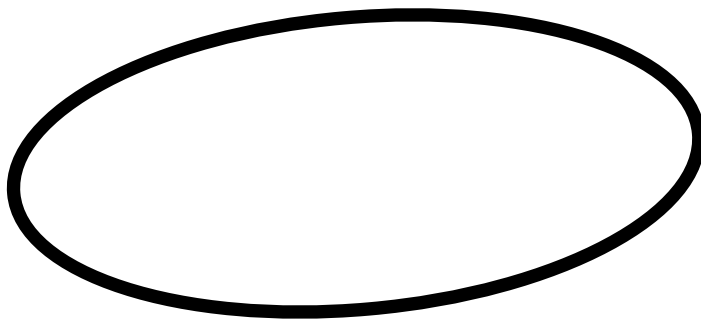
Doel: Laat in de rap duidelijk horen over welk onderwerp de rap gaat.

DE ROMMEL-ROTZOOI RAP

OPDRACHT 1

Welk onderwerp kies je met je groepje?

Maak hieronder het woordweb. Zet het onderwerp in de ovaal.
Schrijf daar omheen alle woorden waar je aan denkt als je aan dit onderwerp denkt.

OPDRACHT 2

Heb je gekozen voor het onderwerp: papier, gft, pmd, glas of grofvuil?

Lees dan de informatie over jouw onderwerp op het infoblad of op www.denhaag.nl/afval

Schrijf vervolgens alle belangrijke woorden die je nog niet had opgeschreven in het woordweb van opdracht 1.

Heb je gekozen voor het onderwerp zwerfvuil?

Schrijf dan duidelijk hieronder op wat jij vindt van zwerfvuil.

Wat moeten er gedaan worden om zwerfvuil te voorkomen?

OPDRACHT 3

Kies vijf woorden van je woordweb die je wil gebruiken in je rap en schrijf ze hieronder op.

Kies woorden waar je nog meer over kunt vertellen.

Schrijf over elk woord een paar zinnen op. Misschien kun je het al op rijm zetten?

Woord 1: _____

Woord 2: _____

Woord 3: _____

Woord 4: _____

Woord 5: _____

OPDRACHT 4 VERWERKING

Tip 1 Een kenmerk van een rap is dat de zinnen op elkaar rijmen.

Tip 2 Het is belangrijk dat je rap een bepaald ritme krijgt. Dat betekent dat je elke keer op dezelfde plaats in de tekst een pauze hebt als je hem voorleest.

Zo moet het **niet** :

Zakjes, papiertjes, overal troep

Je vindt het bijvoorbeeld in de bosjes, in de sloot, maar vaak ook op de stoep.

Zo moet het **wel**:

Zakjes, papiertjes, overal troep

Je vindt het in de bosjes, de sloot en op de stoep.

Tip 3 Bedenk voor wie je de rap gaat schrijven.

Tip 4 Bedenk wat je wilt bereiken met je rap: wil je dat mensen hun afval gaan scheiden, wil je dat ze hun afval niet op straat gooien of wil je met de rap informatie geven over de soorten afval die de gemeente Den Haag ophaalt?

Schrijf nu een rap. Denk daarbij aan alle tips die je gekregen hebt. De rap moet minimaal uit tien regels bestaan.

DE RAP

WAT VINDT DE BUURT ERVAN?

NODIG

- 3x blad met interview vragen
- A3-papier, schrijfmateriaal (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat minimaal drie buurtbewoners interviewen over het afval in de wijk. Denk hierbij aan je vader, je moeder, de buurvrouw, de buurman of een werknemer van een winkel. Met de uitkomsten van je interviews maak je een affiche waarop duidelijk wordt wat de buurtbewoners prettig vinden en wat verbeterpunten zijn met betrekking tot het afval in de wijk.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: VRAGEN DOORNEMEN

Voordat je een buurtbewoner kunt gaan interviewen, moet je natuurlijk weten welke vragen je gaat stellen. Lees de vragen goed door. Heb je zelf ook nog goede vragen? Schrijf deze er dan bij.

STAP 3: INTERVIEWEN

Interview minimaal drie buurtbewoner. Schrijf de antwoorden op het werkblad. Pak voor ieder nieuw interview met een buurtbewoner een nieuw interviewblad.

STAP 4: EEN AFFICHE MAKEN

Laat op het affiche zien wat de buurtbewoners positief vinden aan het afvalbeleid van de gemeente en wat ze nog verbeterpunten vinden.

Maak eerst op papier een schets van het affiche.

Bedenk wie de doelgroep is voor je affiche.

Bedenk welke boodschap je op je affiche wil zetten.

Bedenk een goede zin die de boodschap duidelijk maakt.

Bedenk hoe en waar die zin moet komen.

Pak het A3-papier en maak het affiche zoals je bedacht hebt.

WAT VINDT DE BUURT ERVAN?

INTERVIEW

Lees de vragen goed door. Deze vragen kun je aan de buurtbewoners stellen. Het antwoord, dat de buurtbewoner geeft, kun je omcirkelen en/of erbij schrijven.

Naam buurtbewoner _____

Leeftijd _____

1. Wat is voor u het grootste probleem in de wijk als het gaat om afval?

- a. zwerfafval
 - b. hondenpoep
 - c. sigarettenpeuken
 - d. graffiti
 - e. kauwgom
 - f. afval naast de ORAC (ondergrondse afvalcontainer)
 - g. onkruid en bladafval
 - h. ik zie geen probleem
 - i. anders, namelijk: _____
-

2. Wat vindt u van de hoeveelheid zwerfafval in de wijk?

- a. Ik vind het schoon: er is maar heel weinig/geen zwerfafval in de wijk.
- b. Ik vind het matig schoon: er ligt hier en daar wel zwerfafval in de wijk.
- c. Ik vind het vuil: er ligt veel zwerfafval in de wijk.

3. Wat vindt u van de hoeveelheid hondenpoep in de wijk?

- a. Ik vind het schoon: er is maar heel weinig/geen hondenpoep in de wijk.
- b. Ik vind het matig schoon: er ligt hier en daar wel hondenpoep in de wijk.
- c. Ik vind het vuil: er ligt veel hondenpoep in de wijk.

4. Bent u tevreden over de hoeveelheid afvalbakken in de wijk?

- a. Ja
- b. Nee

5. Maakt u zelf zwerfafval in de wijk? Denk daarbij aan hondenpoep, sigarettenpeuken, graffiti, kauwgom, snoeppapiertjes. Zo ja, wat dan?

6. Ruimt u zelf wel eens zwerfafval van anderen op? Zo ja, wat dan?

7. Vindt u dat de gemeente goed haar best doet om uw wijk schoon te houden?
Kunt u ook uitleggen waarom u voor dit antwoord kiest?

a. Ja, want _____

b. Nee, want _____

8. Vindt u dat de buurtbewoners goed hun best doen om de wijk schoon te houden?
Kunt u ook uitleggen waarom u voor dit antwoord kiest?

a. Ja, want _____

b. Nee, want _____

9. Wat zou de gemeente nog kunnen verbeteren als het gaat om afval in de wijk?

10. Wat zou u de buurtbewoners willen zeggen als het gaat om afval in de wijk?

Eigen vragen

11.

12.

WAT MAAK JIJ ERVAN?

NODIG

- Computer met internet
- Indien aanwezig de afvalbakfiets
- A3-papier, schrijfmaterialen (pen, kleurpotloden, stiften, enz.)

UITLEG

Lees eerst de hele opdracht goed door!

Je gaat met je groepje affiche maken voor de andere kinderen van de school. Op het affiche laten jullie zien dat je niet alles hoeft weg te gooien, omdat je sommige materialen gewoon opnieuw kunt gebruiken.

STAP 1: VOORAF

Zorg ervoor dat je alle materialen hebt verzameld voordat je aan de opdracht begint.

STAP 2: BEKIJK HET FILMPJE

Start de computer op. Ga naar de www.schooltvbeeldbank.nl

Vul als zoekterm in: van *autoband tot slipper*. Bekijk het filmpje over recyclen in Mali.

Daar gooien ze nooit zomaar iets weg, want van heel veel spullen kun je weer leuke dingen maken. En in Afrika levert dat nog geld op ook!

STAP 3: OPDRACHTEN MAKEN

Ga met je groepje bij de afvalfiets zitten. Kijk goed naar alle onderdelen van de fiets. Welke onderdelen zou je nog eens kunnen gebruiken en waarvoor dan? Wanneer de afvalbakfiets niet op school is, maak je alleen opdracht 2.

STAP 4: EEN AFFICHE MAKEN

Bij de opdracht 2 hebben jullie opgeschreven wat je van iets wat je weggooit allemaal nog kan maken. Hiervan gaan jullie een affiche maken, zodat alle kinderen op school zien dat niet alles afval is!

Maak eerst op papier een schets van het affiche.

Bedenk voor wie je het affiche maakt.

Bedenk wat je op je affiche wil zetten.

Bedenk een goede zin die meteen duidelijk maakt wat je wilt zeggen

Bedenk hoe en waar die zin moet komen.

Maak gebruik van herkenbare pictogrammen.

Pak het A3-papier en maak het affiche zoals je bedacht hebt

EXTRA

Organiseer een speelgoedruilbeurs of rommelmarkt op school en maak hiervoor een affiche.

WAT MAAK JIJ ERVAN?

OPDRACHT 1

Bekijk de fiets goed. Hij bestaat uit verschillende onderdelen (wiel, stuur) en is gemaakt van verschillende materialen (ijzer, rubber).

Uit welke onderdelen bestaat de fiets? Noem er in ieder geval vijf.

(1) _____

(2) _____

(3) _____

(4) _____

(5) _____

(6) _____

Kies drie onderdelen en schrijf op van welke materialen ze gemaakt zijn:

Onderdeel _____ is gemaakt van:

Onderdeel _____ is gemaakt van:

Onderdeel _____ is gemaakt van:

Bespreek met elkaar welk onderdeel of welk materiaal je opnieuw kunt gebruiken.
Schrijf op wat jullie ervan zouden maken:

OPDRACHT 2

Ook jullie gooien dingen weg. Sommige dingen elke dag, andere dingen elke week, elke maand of elk jaar. Bespreek met je groepje wat er bij jullie thuis in de afvalbak en bij het grofvuil belandt. Noem in ieder geval zeven dingen

(1) _____

(2) _____

(3) _____

(4) _____

(5) _____

(6) _____

(7) _____

Kies één ding uit de lijst en bedenk samen met je groepje uit wat voor onderdelen en materialen dat bestaat. Daarna bedenken jullie wat je van al die onderdelen en materialen kunt hergebruiken. Schrijf hier onderop wat je allemaal van dat voorwerp kunt maken. Wij kiezen:

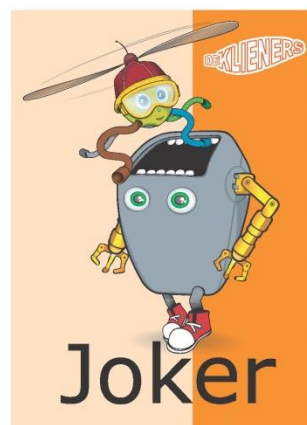
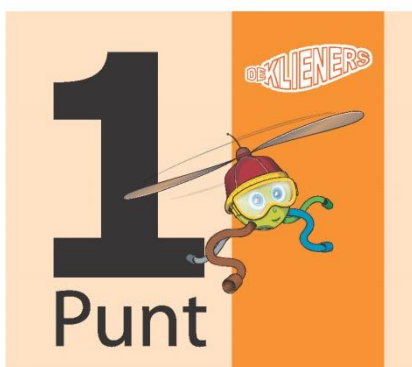
En dit kun je maken van de onderdelen / materialen

REN-JE-ROT SPEL

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> De leerlingen hebben inzicht in hun kennis van afval.
 uitvoeringstijd 40-75 min	 Organisatie 3-5 in groepjes in gym- of speellokaal	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 15 min klaarzetten materialen doorlezen bekijken handleiding afval-ren-je-rotspel	benodigheden leskist ren-je-rot leskist	 zelf voor zorgen 2 boeken

INLEIDING (5 MINUTEN)

Vertel de leerlingen dat ze een spel gaan doen waarbij hun kennis wordt getoetst: zijn ze al echte afvalexperts? De leerlingen stellen zelf een groepje van vier-vijf leerlingen samen. Hierbij is het handig dat een groepje bestaat uit leerlingen die verschillende keuzeopdrachten hebben gemaakt. Zo heeft het groepje de meeste kans om alle vragen goed te beantwoorden.

KERN (30 MINUTEN)

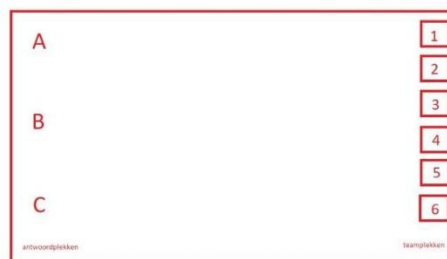
Het ren-je-rot-spel bestaat uit twee soorten vraagstellingen. Er worden weet- en nadenkvragen gesteld en er worden doe-opdrachten gespeeld. Deze twee onderdelen wisselen elkaar af in het spel. Zie handleiding afval-ren-je-rotspel

AFVAL REN-JE-ROTSPEL

WIE IS DE ECHTE AFVALEXPERT?

NODIG

- A – B – C op A3 geplastificeerd
- 6 puntenbakjes, jokers, punten
- 6 mini-vuilknijpers
- bak met 50 proppen
- 6 tasjes met genummerde afvalsoorten
- 8 “afvaldozen” (gft, kca, pmd, papier, glas, kleding, rest, grofvuil)
- 6 fotokaarten, 6 whiteboard stiften, 6 zakdoekjes
- (prullenbak), 2 boeken
- 6 pennen en 6 vellen schrijfpapier
- (indien internet kan tablet erbij gebruikt worden)

DOELGROEP

groep 5-6-7-8 PO

AANTAL SPELERS

4-36
2-6 teams

SPEELTIJD

40-75 minuten

VOORBEREIDING

Zet de materialen klaar in speellokaal, gymzaal of schoolplein.

Hang A-B-C op, niet te dicht bij elkaar. Zorg ervoor dat de leerlingen rondom een letter kunnen staan, zodat het duidelijk is waarvoor ze hebben gekozen.

Maak op ± 8 meter afstand 6 plekken voor de teams (mat, hoepel, bankje, of een vak getekend met stoepkrijt)

Leg bij iedere teamplek:

- tasje met afvalsoorten (Let op de tasjes zijn genummerd: team 1-tasje 1, team 2 tasje 2)
- mini vuilknijper
- puntenbakje met 1 joker
- pen en papier

Zet de 8 afvaldozen en de andere materialen naast de A-B-C-antwoordplekken alvast klaar.

Pas uitzetten wanneer de opdrachten gedaan moet worden.

HET SPEL

Het ren-je-rot-spel bestaat uit twee soorten vraagstellingen. Er worden weet- en nadenkvragen gesteld (20 vragen) en er worden doe-opdrachten (5 opdrachten) gespeeld. Deze twee onderdelen wisselen elkaar af in het spel, bijvoorbeeld na iedere 5 vragen een opdracht. Dit is na eigen inzicht.

Regels voor het ren-je-rot-spel:

- Per weet- of nadenkvraag worden er drie meerkeuze-antwoorden gegeven.
- Elk groepje mag **10 seconden** overleggen. Daarna rent één leerling naar het (volgens hen) juiste antwoord: A, B of C.
- Je mag na je keuze niet meer wisselen van vak!
- Voor ieder goed antwoord krijgt het groepje een puntenkaartje. Een puntenkaartje is 1 punt waard.
- De puntenkaartjes worden bewaard in hun bakje
- Bij de opdrachten kunnen de teams een joker inzetten wanneer ze denken dat ze het beste zijn. Een joker is 5 punten waard, die ze extra krijgen wanneer het team heeft gewonnen. Bij iedere opdracht kan maar 1 team de joker verdienen. Een joker mag maar 1x worden ingezet. Is de joker ingezet en is hij niet verzilverd moet hij worden ingeleverd bij de spelleider

Aan het eind van het spel worden de puntenkaartjes en de jokers bij elkaar opgeteld. Welk groepje heeft de meeste punten verdiend (max 69 punten)? Wie zijn de afvalexperts van de groep?

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

Aan het eind van het spel worden de punten geteld. Welk groepje heeft de meeste punten verdiend? Wie zijn de afvalexperts van de groep?

AFVALROBOT MAKEN

 verwerking uitbreiding	 basisbegrippen ontwerpen vormgeven programmeren	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen weten dat afval pas afval is als je het weggooit. • De leerlingen weten dat afval hergebruikt kan worden.
 uitvoeringstijd 90 – 120 min	 Organisatie individueel	 ondersteunende websites
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 10 min klaarzetten materialen verzamelen	 benodigheden	 zelf voor zorgen plastic flesjes, doppen, kurken, wc-rolletjes, aluminiumfolie., enz papier, karton scharen, lijm, schrijf/tekenmateriaal hout, zaag verf, kwasten

INLEIDING (5 MINUTEN)

Uitleg opdracht. Maak een ontwerp van een robot. Hij moet kunnen opruimen, sorteren of recycelen.

KERN (30 MINUTEN)

De leerlingen maken eerst een ontwerptekening. Met de tekening laten ze zien hoe ze de robot willen vormgeven en leggen ze uit waarom ze voor deze vorm kiezen. Daarna kan de robot met afval / waardeloos materiaal worden gemaakt.

AFSLUITING / EVALUATIE (5 MINUTEN)

De leerlingen presenteren hun gemaakte robots.

AFSLUITING VAN EEN AFVALPROJECT

 presentatie	 basisbegrippen presenteren	 lesdoelen <ul style="list-style-type: none"> De Leerlingen kunnen hun producten presenteren.
 uitvoeringstijd	 organisatie hele groep eventueel rond afvalbakfiets op schoolplein	 ondersteunende websites www.milieueducatedenhaag.nl/site/klieners www.denhaag.nl/afval
 voorbereiding voorbereidingstijd ± 30 min klaarzetten werkjes leerlingen doorlezen bekijken uitnodigen ouders	 benodigheden leskist	 te leen bij Milieueducatie afvalbakfiets zelf voor zorgen afspeelapparaat, digitaal schoolbord

LESBESCHRIJVING

De afsluiting van het project kunt u uiteraard zo groot maken als u zelf wilt. Hieronder geven wij een aantal suggesties.

- Alle leerlingen komen naar een centrale plek in de school of op het schoolplein.
- De gemaakte materialen worden met magneten opgehangen aan de deksel van de afvalfiets. Stel de materialen die niet kunnen worden opgehangen tentoon op en rond de afvalfiets.
- Een leerkracht bespreekt met de leerlingen wat ze deze ochtend/dag/week gedaan en geleerd hebben.
- De leerlingen laten een aantal gemaakte materialen zien. Denk hierbij aan de letters die de leerlingen van groep 2 geschreven hebben en de affiches die gemaakt zijn in de bovenbouw.
- Wanneer de leerlingen het afvallied hebben geleerd, zingen ze dit gezamenlijk.
- U organiseert een avond of middag als afsluiting voor ouders en belangstellende.
- De leerlingen presenteren de uitgewerkte creatieve opdrachten in de klas of de gemeenschappelijke ruimte.
- U nodigt de wethouder en de pers uit.

BIJLAGEN

Den Haag

groep 5-6-7-8

De Klieners Afval Ren-je-rotspel

Handleiding

AFVAL REN-JE-ROTSPEL

WIE IS DE ECHTE AFVALEXPERT?

NODIG

- A – B – C op A3 geplastificeerd
- 6 puntenbakjes, jokers, punten
- 6 mini-vuilknijpers
- bak met 50 proppen
- 6 tasjes met genummerde afvalsoorten
- 8 “afvaldozen” (gft, kca, pmd, papier, glas, kleding, rest, grofvuil)
- 6 fotokaarten, 6 whiteboard stiften, 6 zakdoekjes
- (prullenbak), 2 boeken
- 6 pennen en 6 vellen schrijfpapier
- (indien internet kan tablet erbij gebruikt worden)

DOELGROEP

groep 5-6-7-8 PO

AANTALSPELERS

4-36

2-6 teams

SPEELTIJD

40-75 minuten

VOORBEREIDING

Zet de materialen klaar in speellokaal, gymzaal of schoolplein.

Hang A-B-C op, niet te dicht bij elkaar. Zorg ervoor dat de leerlingen willekeurig een letter kunnen kiezen, zodat het duidelijk is waarvoor ze hebben gekozen.

Maak op ± 8 meter afstand 6 plekken voor de teams (mat, hoepel, bankje, of een vak getekend met stoepkrijt)

Leg bij iedere teamplek:

- tasje met afvalsoorten (Let op de tasjes zijn genummerd: team 1-tasje 1, team 2 tasje 2)
- mini vuilknijper
- puntenbakje met 1 joker
- pen en papier

Zet de 8 afvaldozen en de andere materialen naast de A-B-C-antwoordeplekken alvast klaar.

Pas uitzetten wanneer de opdrachten gedaan moeten worden.

HET SPEL

Het ren-je-rot-spel bestaat uit twee soorten vraagstellingen. Er worden weet- en nadenkvragen gesteld (20 vragen) en er worden doe-opdrachten (5 opdrachten) gespeeld. Deze twee onderdelen wisselen elkaar af in het spel, bijvoorbeeld na iedere 5 vragen een opdracht. Dit is na eigen inzicht.

Regels voor het ren-je-rot-spel:

- Per weet- of nadenkvraag worden er drie meerkeuze-antwoorden gegeven.
- Elk groepje mag **10 seconden** overleggen. Daarna rent één leerling naar het (volgens hen) juiste antwoord: A, B of C.
- Je mag na je keuze niet meer wisselen van vak!
- Voor ieder goed antwoord krijgt het groepje een puntenkaartje. Een puntenkaartje is 1 punt waard.
- De puntenkaartjes worden bewaard in hun bakje
- Bij de opdrachten kunnen de teams een joker inzetten wanneer ze denken dat ze het beste zijn. Een joker is 5 punten waard, die ze extra krijgen wanneer het team heeft gewonnen. Bij iedere opdracht kan maar 1 team de joker verdienen. Een joker mag maar 1x worden ingezet. Is de joker ingezet en is hij niet verzilverd moet hij worden ingeleverd bij de spelleider

Aan het eind van het spel worden de puntenkaartjes en de jokers bij elkaar opgeteld. Welk groepje heeft de meeste punten verdiend (max 69 punten)? Wie zijn de afvalexperts van de groep?

AFVAL REN-JE-ROT VRAGEN

1. Wat hoort bij het klein chemisch afval?

- A. Waxinelichtjes en oude dvd's
- B. Spaarlampen en andere energiezuinige lampen**
- C. Viltstiften, nagellakremover en foto's.

2. Waar laat je een kapotte elektrische tandenborstel?

- A. Breng ik naar de Stadsboerderij in de box van WECYCLE.....**
- B. Hoort bij het restafval in de vuilniszak.
- C. Is Klein Chemisch Afval en moet naar het afvalbrenngstation.

3. Bij welk afval horen kattenbakkorrels?

- A. Alle kattenbakkorrels horen bij het restafval.
- B. Alle kattenbakkorrels horen bij het gft-afval.
- C. Kattenbakkorrels met Milieukeur horen bij het gft-afval, kattenbakkorrels zonder Milieukeur horen bij het restafval.**

4. Wat doe je met een leeg melkpak?

- A. Ik gooi het in de vuilnisbak.
- B. Ik gooi hem in de PMD-container**
- C. Ik gooi het in de papierbak

5. Hoe lang duurt het voordat kauwgom verteerd is?

- A. 20-25 jaar**
- B. 30-40 jaar
- C. 25-30 jaar

6. Wat moet je meebrengen als je een oud bankstel gaat brengen naar het afvalbrenngstation?

- A. Je paspoort
- B. Een afvalpasje**
- C. Een bewijs van aankoop van je bankstel

7. Wat doe jij met de sneakers die je niet meer zo leuk vindt?

- A. Die breng ik naar de kleding container of verkoop ze op marktplaats**
- B. Die gooi ik samengebonden in de vuilniszak
- C. Die bewaar ik thuis in de kast

8. Wat is beter voor het milieu en je portemonnee als je boodschappen gaat doen?

- A. Een papieren tas van de winkel krijgen bij je aankoop.
- B. Een tas meenemen van thuis**
- C. Ik laat mijn boodschappen bezorgen

9. Je kunt je papier brengen naar de papierbak in de buurt.

Maar je kunt het papier ook op een vastgestelde dag buiten zetten. Hoe weet je wanneer?

- A. Je kijkt naar buiten of je een vrachtwagen met papier ziet rijden
- B. Je kijkt op je (persoonlijke) huisvuikalender op internet**
- C. Je denkt dat dit niet waar is

10. Waarom is het scheiden van afval belangrijk?

- A. Dan hoeven de vuilnismannen minder vaak langs te komen
- B. Dan zien je burens dat jij het milieu belangrijk vindt
- C. In afval zitten waardevolle grondstoffen.**

11. De boete voor verkeerd aangeboden afval (Bijv. Afval naast de ORAC-container) is verhoogd. Hoeveel is deze boete?

- A. tussen € 25,- en € 50,-
- B. tussen € 100,- en € 150,- (€126,-)**
- C. tussen € 250,- en € 300,-

12. Wat is plastic soep?

- A. Een heel goed milieuvriendelijk soecept van Jamie Oliver.
- B. Een plastic vacuüm zak waarin je in de supermarkt verse soep kunt tappen
- C. De plastic afval prut die rondzwemt in de zee**

13. Mag een chipszak bij PMD-afval?

- A. Nee, want er staat reclame op
- B. Nee, omdat het aluminium laagje aan het plastic vastzit**
- C. Ja, want het is plastic met metaal

14. Wat neem je mee als je de hond uitlaat?

- A. Een lekkere kluif
- B. Een bal
- C. Een poepzakje**

15. Je wilt de hond uitlaten. Op welke plekken mag dat?

- A. Overal, als je de poep maar opruimt.
- B. Op een speciale uitlaatplek.
- C. Op een speciale uitlaatplek en in een uitrenged.**

16. Wat wordt er gemaakt van ingeleverde plastic frisdrankflessen?

- A. Bakstenen en putdeksels
- B. Koffiemokken en slabestek
- C. Fleece-truien en tuinbanken**

17 Oei, je hebt een spiegel kapot laten vallen, wat doe je met de scherven?

- A. Je brengt ze naar de glasbak.
- B. Je rolt het in een krantje en dat doe je bij het huisvuil.**
- C. Ik breng het naar een winkel waar ze spiegels verkopen.

18 Waar laat je een lege fles van blauw glas?

- A. In de glasbak, bij het groene glas.**
- B. In de glasbak, bij het witte glas.
- C. In de glasbak, bij het bruine glas.

19 Hoe lang duurt om van je gft-afval zelf compost te maken?

- A. Een half jaar**
- B. 3 maanden
- C. 1 jaar

20. Jullie hebben nieuwe gordijnen, wat doe je met de oude?

- A. We brengen het naar de kledingcontainer in de buurt**
- B. Dat moet naar het afvalbrengstation
- C. Dan bel je naar het gemeentelijk contactcentrum voor een afspraak voor grofvuil

AFVAL REN-JE-ROT OPDRACHTEN

Bij de opdrachten mag een joker worden ingezet. De spelleider legt eerst de opdracht uit. De teamgenoten mogen 10 sec. overleggen of zij denken dat hun team hiermee gaat winnen en of de joker wordt ingezet of niet. Een joker is 5 extra punten waard. Een joker kan maar 1x worden ingezet. (totaal 5 opdrachten)

Opdracht 1: Zwerfvuil estafette

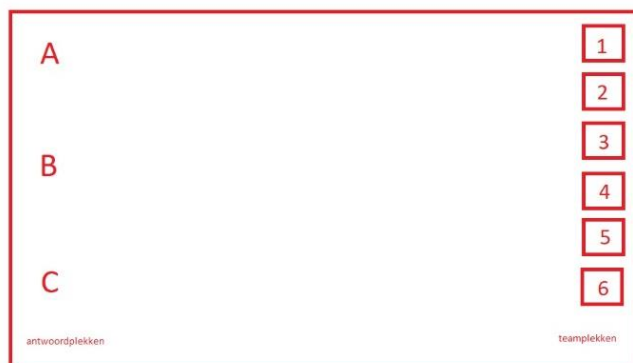
De spelleider gooit de 50 propjes papier bij de A-B-C-antwoordplekken. Ieder teamlid moet 1 propje oppakken met de minivuilknijper en naar de teamplek (mat, hoepel, vak) brengen. Wanneer het propje binnen is wordt de vuilknijper doorgegeven aan het volgende teamlid. Deze haalt het volgende propje, enz. Wanneer het propje onderweg valt moet de leerling terug naar de propjeshoop en opnieuw beginnen.

Opdracht gelukt = 1 punt

De snelste tijd = 1 punt extra

Joker ingezet en de snelste tijd = 5 extra punten (joker in het puntenbakje)

Joker ingezet maar niet de snelste tijd = joker inleveren bij de spelleider

Opdracht 2: Maakt de juiste keuze

De spelleider geeft ieder team een fotokaart en een whiteboard stift (uitwisbaar) met een zakdoekje. Wat is beter voor het milieu? Maak 5x je keuze. Zet een rondje om de foto wat het BESTE voor het milieu is. Doe dit zo snel mogelijk. Wanneer je klaar bent lever je de fotokaart in bij de spelleider. Wie het snelste klaar is én het goed heeft wint. Wanneer de opdracht goed is uitgevoerd is er een punt verdiend.

1 of meer fouten = geen punt

Als eerste klaar én goed = 1 punt extra

Joker ingezet en de snelste tijd = 5 extra punten (joker in het puntenbakje)

Joker ingezet maar niet de snelste tijd = joker inleveren bij de spelleider

Fotoblad Maak de juiste keuze voor het milieu

Keuze 1

Keuze 2

Keuze 3

Keuze 4

Keuze 5

Milieueducatie Den Haag

Opdracht 3: Afval scheiden doe je zo!

De spelleider zet de 8 afvaldozen (gft, kca, pmd, papier, glas, kleding, rest, grofvuil) op een rij bij de A-B-C antwoordplekken.

Ieder team heeft een tasje met afvalsoorten. Het afval is genummerd met het nummer van het team.

Sommige afvalsoorten zitten in een plastic sluitzak, dit is ter bescherming bij het spel, het gaat om het afval wat erin zit!

Breng het afval zo snel mogelijk naar de juiste afvalbak.

Wanneer iedereen klaar is, wordt per team gecontroleerd of het afval goed is gesorteerd.

Ieder stuk afval wat in de juiste bak zit = 1 punt

Als eerste klaar is = 1 punt extra.

Is de joker ingezet en is het team als eerst geëindigd = 5 extra punten (joker in het puntenbakje)

Joker ingezet en niet als eerste geëindigd = joker inleveren bij de spelleider

Glas

glazen potje

PMD

patatbakje
drinkpakje
conservenblikje
drinkblikje
boterhamzakje
bloempotje

GFT

pindadoppen
boombladeren
maiskolf

Grofvuil

rol tapijt

Textiel

theedoek

Papier

krant

Rest

chipszak

KCA

batterij

Opdracht 4: Het Propruimenspel van ZAPP-sport

De spelleider laat indien mogelijk de intro Propruimen van Zapp-sport zien op de tablet

https://www.npo3.nl/propruimen-selectiespel-zappsport/18-12-2017/POMS_AT_12170781

Zet de bak met proppen aan de kant van A-B-C antwoordplekken en zet een (prullen)bak bij de teamplek.

Ieder team kiest een 2-tal die de opdracht gaat uitvoeren.

Met behulp van 2 boeken wordt een prop overgeslagen naar elkaar richting de prullenbak op de teamplek. Per slag mag je de prop 2x raken. Valt de prop op de grond, opnieuw beginnen.

De teams zijn achter elkaar aan de beurt. De spelleider houdt de tijd bij op een stopwatch (bijvoorbeeld op de telefoon).

Opdracht gelukt = 1 punt

De snelste tijd = 1 punt extra

Joker ingezet en de snelste tijd = 5 punten extra (joker in het puntenbakje)

Joker ingezet maar niet de snelste tijd = joker inleveren bij de spelleider

Opdracht 5: PMD Plastic, Metaal en Drankverpakkingen

Voor deze opdracht is pen en papier nodig.

Probeer in 1 minuut zoveel mogelijk afvalsoorten op te schrijven die in de PMD-container thuishoren.

De spelleider houdt de tijd bij met een stopwatch (bijvoorbeeld op de telefoon).

Controleer de antwoorden eventueel op de tablet www.denhaag.nl/afval afval scheiden

Minder dan 5 afvalsoorten = geen punten

Meer dan 5 afvalsoorten = 1 punt

Meeste afvalsoorten = 1 punt extra

Joker ingezet en de meeste afvalsoorten = 5 punten extra (joker in het puntenbakje)

Joker ingezet en niet de meeste afvalsoorten = joker inleveren bij de spelleider

www.denhaag.nl/jaarprogramma

Samenstelling

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Archeologie & natuur- en milieueducatie
Prins Hendrikstraat 39
2518 HH Den Haag
milieueducatie.po@denhaag.nl

MEC Zuiderpark

Anna Polakweg 7
2533 SW Den Haag
(070) 353 29 96

MEC Kornoelje

Kornoeljestraat 117
2564 LP Den Haag
(070) 325 79 68

MEC Schildershoeve

Teniersplantsoen 83
2526 MS Den Haag
(070) 389 03 67

MEC Reigershof

Reigersbergenweg 280
2592 EZ Den Haag
(070) 353 33 49

[@milieueducatie](https://twitter.com/milieueducatie)

WERKEN MET EEN VERHAAL

WERKEN MET EEN VERHAAL; RUBBI EN WEESTIE

Het lesmateriaal gaat ervan uit dat kinderen eerst gepakt worden door een verhaal. Daardoor worden zij er bij betrokken en zijn bereid om met de inhoud aan de slag te gaan. Het is dus ook zaak veel aandacht te besteden aan het begin. Als de kinderen eenmaal geboeid zijn, gaat de trein vanzelf lopen.

RUBBI EN WEESTIE

Het project De Klieners is opgebouwd rondom drie verhalen over Rubbi en Weestie in de groepen 1 t/m 6. In groep 7 en 8 werken de leerlingen vanuit een bestaande herkenbare situatie waar Rubbi en Weestie gedoseerd in voor komen.

Rubbi en Weestie zijn robotjes die, samen met andere robotjes en mensen, leven op de planeet Klien. Op deze planeet leven de mensen heel anders dan op de aarde. Op de planeet Klien is het superschoon en opgeruimd. Dat komt doordat de Klieners alles opruimen. Er komen twee Klieners naar de aarde en de planeet Dump op een speciale afvalfiets. Dit zijn Rubbi en Weestie. Rubbi is een robotje dat alles opruimt wat de mensen op de planeet Klien weggooien. Weestie is een robotje dat het zonde vindt om alles op één afvalhoop te gooien. Misschien kan het nog ergens voor worden gebruikt? Hij sorteert dus al het afval.

Op een dag gaan Rubbi en Weestie samen naar school op hun afvalfiets (dit is de fiets die voor het project op uw school komt te staan). Maar ze komen niet bij hun school aan; ze vliegen uit de bocht en belanden in de groepen 1 t/m 4 en in groep 7/8 op de planeet aarde in de plaats Den Haag. In groep 5/6 belanden ze op de planeet Dump. Ze zien dat de aarde er heel anders uitziet dan de planeet Klien. De mensen leven er heel anders. Ze gooien afval op straat: kauwgom, stukjes papier en zakjes van de chips. Het afval waait alle kanten op door de wind. Het gaat zwerven over straat.

Vanaf dit moment in het verhaal beleven Rubbi en Weestie per lessenserie een ander verhaal. Hieronder is beknopt beschreven waar de verhalen over gaan.

GROEP 1-2: DE KLIENERS IN DEN HAAG

Rubbi probeert de rommel die op straat ligt op te ruimen, maar het lukt hem niet. Als hij hulp vraagt aan twee passerende kinderen, vinden die het maar raar wat hij doet. Ze lachen hem een beetje uit. Maar dan krijgt hij hulp van het meisje Busra. Samen proberen ze alle rommel op te ruimen. Omdat ze dat niet alleen kunnen, roepen ze de hulp in van de kinderen uit de klas. Rubbi kiest een kind uit de klas dat hem mag helpen. Daarna herhaalt hij dit een paar keer. Het blijkt heel leuk te zijn om samen op te ruimen! Zo kan Rubbi tevreden weer terug naar zijn eigen huis.

GROEP 3-4: DE KLIENERS EN MENEER SMEERKEES

Rubbi en Weestie zien dat de mensen in Den Haag papier aan de kant van de weg zetten. Hierdoor raken ze geïnteresseerd in het scheiden van afval. Een voorbijganger tipt hen om eens op bezoek te gaan bij meneer Smeerkees. Meneer Smeerkees verzamelt afval. Hij sorteert het en ontleedt zelfs materialen die uit meerdere soorten afval bestaan, zodat alles keurig gescheiden wordt. Aan het eind

van elke maand haalt de gemeente al het gescheiden afval bij meneer Smeerkees op. Wanneer Rubbi en Weestie bij meneer Smeerkees zijn, komt er een busje van de gemeente langs dat mensen oproept om mee te doen met een wedstrijd: maak van afval een zo mooi mogelijk kunstwerk. Rubbi en Weestie hebben het voorbeeld van meneer Smeerkees gezien en gaan direct aan de slag. Op de dag van de presentatie staan er allemaal mooie kunstwerken, maar het kunstwerk van Rubbi en Weestie wint de prijs. De prijs is dat het kunstwerk van Rubbi en Weestie in het groot wordt nageemaakt. Nu weet iedereen die het kunstwerk ziet dat afval scheiden heel belangrijk is. Rubbi en Weestie kunnen weer met een gerust hart terug naar hun eigen planeet.

GROEP 5-6: DE KLIENERS OP PLANEET DUMP

Rubbi en Weestie belanden op de planeet Dump. Daar is het resultaat te zien van hoe het zou kunnen zijn op aarde als we geen afval inzamelen en afval scheiden. Rubbi en Weestie proberen uit te zoeken hoe het hier zover heeft kunnen komen en waarom iedereen binnen in zijn eigen huis zit en niet naar buiten komt. Dan komen ze in contact met opa Jeroen. Hij is lid van de MOOI-groep. Dat betekent: Maak Onze Omgeving Ideaal. Die groep strijdt voor een schonere omgeving. Rubbi, Weestie en juf Tanja bezoeken een contactavond van de MOOI-groep. Hier horen ze dat de MOOI-groep ervoor zorgt dat er schone parkjes ontstaan en er sportvelden worden aangelegd. Dat geeft juf Tanja inspiratie. Zij mailt de leerlingen over deze groep en wat ze allemaal doen voor de kinderen. Ook vertelt ze dat ze een voetbalwedstrijd organiseert op zo'n schoon voetbalveld. Veel kinderen doen hieraan mee en zien in dat het fijn is om buiten te zijn en ervoor te zorgen dat de omgeving schoon is. Ook volwassenen worden aangezet om de buitenomgeving schoon te maken en schoon te houden. Zo wordt de planeet steeds schoner en mooier. Rubbi en Weestie kunnen met een gerust hart weer naar hun eigen planeet.

GROEP 7-8: DE KLIENERS EN HET ZWERFVUIL

In groep 7-8 wordt er niet meer gewerkt met een verhaal. De leerlingen starten aan de hand van een foto, praatplaat en filmpjes met het project. Als eerste wordt een foto getoond van een straat in Den Haag bezaaid met zwerfvuil. Dit is een foto gemaakt op Koninginnedag 2010. De chaos is veroorzaakt door de staking van de reinigingsdienst. Er wordt ook een filmpje getoond over deze staking. Daarna wordt de blik van de leerlingen verlegd van lokaal naar internationaal: van Den Haag naar de afvalsoep in de Atlantische Oceaan. Op het digibord verschijnt een praatplaat van Rubbi en Weestie bij de afvalsoep. De leerlingen denken na over de gevolgen voor het milieu van deze enorme berg plastic. Rubbi en Weestie zijn naar de afvalsoep gekomen om hem met eigen ogen te zien en om te helpen met opruimen. De leerlingen bespreken wat er aan gedaan kan worden en hoe afval ook als iets positiefs kan worden gezien. Daarna krijgen zij het filmpje 'Kunst van vuilnis' te zien en bedenken zij zelf nog meer gebruiksvorwerpen die je van afval kunt maken.

DOELSTELLINGEN

KENNISDOELEN

Leerlingen:

- weten wat afval is.
- weten wat zwerfvuil is.
- weten waarom je afval moet scheiden
- weten dat er problemen omtrent de leefbaarheid zijn in hun wijk
- weten hoe afval wordt aangeboden in de gemeente Den Haag.
- hebben inzicht dat afval hergebruikt kan worden
- weten dat goed scheiden van afval de afvalberg drastisch zal verminderen
- weten dat het afvalprobleem niet alleen een lokaal probleem is, maar een wereldwijd probleem
- weten dat afval grondstof
- kennen het verschil tussen organische en anorganische materialen.

VAARDIGHEIDSDOELEN

Leerlingen:

- kunnen afval scheiden
- reflecteren met anderen wat ze geleerd hebben
- hebben een mening over zwerfvuil
- hebben een mening over het scheiden van afval
- leren bewust te kijken naar de leefbaarheid in hun eigen wijk
- bedenken oplossingen omtrent de leefbaarheid in hun eigen wijk

HOUDINGSDOELEN

Leerlingen:

- voelen zich medeverantwoordelijk voor de omgeving en proberen deze schoon te houden.
- zijn zich bewust van het zwerfvuil in de klas en in de wijk.
- Zijn zich ervan bewust dat een opgeruimde leefomgeving prettig is, omdat de leerlingen zo op een schone plek kunnen spelen
- zijn bereid afval te scheiden
- zijn bereid geen afval op straat te gooien.
- zijn zich ervan bewust dat iedereen een eigen mening kan hebben

SLO-KERNDOELEN

Oriëntatie op jezelf en de wereld: 34, 35, 36, 37, 39, 44, 45, 47

21^e-EEUWSE VAARDIGHEDEN

- kritisch denken
- samenwerken
- communiceren
- zelfregulering
- creatief denken en handelen

INFORMATIE

www.milieueducatiedenhaag.nl/site/klieners
www.denhaag.nl/afval
www.afvalopschool.nl

VERANTWOORDING

De Klieners 5-6 levert een bijdrage aan beleidsdoelstellingen van Gemeente Den Haag, het versterken van circulaire economie en van duurzame Haagse Kracht.

www.milieueducatiedenhaag.nl/site/NME

Dit product levert een bijdrage aan de Sustainable Development Goals (werelddoelen voor duurzame ontwikkeling)

www.sdgnederland.nl

VERKLARING TEKENS

ACTIVITEIT

- OPENING
- BASIS
- VERWERKING/UITBREIDING
- BASISBEGRIPPEN
- LESDOELEN
- AFSLUITING

ORGANISATIE

- HELE GROEP
- GROEPIES
- INDIVIDUEEL

INHOUD

VOORBEREIDING

- DOORLEZEN/BEKIJKEN
- KLAARZETTEN
- EXTRA BEGELEIDING REGELEN

BENODIGDHEDEN

- LESKIST
- ZELF VOOR ZORGEN
- LENEN VAN MILIEUEDUCATIE

TIJD

DIGITAAL

www.denhaag.nl/jaarprogramma

Samenstelling

Gemeente Den Haag

Dienst Stadsbeheer

Archeologie & natuur- en milieueducatie
Prins Hendrikstraat 39
2518 HH Den Haag
milieueducatie.po@denhaag.nl

MEC Zuiderpark

Anna Polakweg 7
2533 SW Den Haag
(070) 353 29 96

MEC Kornoelje

Kornoeljestraat 117
2564 LP Den Haag
(070) 325 79 68

MEC Schildershoeve

Teniersplantsoen 83
2526 MS Den Haag
(070) 389 03 67

MEC Reigershof

Reigersbergenweg 280
2592 EZ Den Haag
(070) 353 33 49

[@milieueducatie](https://twitter.com/milieueducatie)